

Obča zbežanost na Slovenskem.

Nacijonalna avtonomija in zgodovinsko državno pravo je dvoje glavnih sredstev, s katerimi bi si avstro-ogerski, torej sosebno slovanski narodi našega cesarstva zagotovili uslovja za svoj obstanek in naravni razvoj. Zgodovinsko državno pravo Čehoslovanov, avstro-ogerskih Rusov in Hrvatov obseza več, nego nacijonalna avtonomija, obseza tudi uslovja za poslednjo, kakor izrecno poudarja tudi jeden del dalmatinskih Hrvatov nasproti Srbom, in poudarjajo isto tudi Čehi nasproti Nemcem. Ravno zato, ker obseza nacijonalna avtonomija manj, vendar pa to, kar je glavno za obstanek in razvijanje vsake narodnosti, dala bi se in se, pri sedanjem občem položenu, dá nacijonalna avtonomija laže doseči in izvršiti. Ona bi podala okvir, v katerem se more narodna jednakopravnost izvesti vsestranski, torej more med drugim podeliti tudi versko šolo, ne le narodom, ampak tudi cerkvi večo svobodo; narodi bi dobili za varovanje narodnosti in jezika posebno organizacijo s specijalno narodnimi, po veljavi juristiškimi zastopi. Nacijonalna avtonomija odgovarja najbolje staremu slovenskemu programu o zjedineni Sloveniji; hrvatsko državno pravo, h kateremu po zgodovini in hrvatski pragmatiki sankciji od l. 1712. pripadajo tudi Slovenci, bi skrbelo pa tudi za vse druge politiške in gmotne interese Slovencev in vseh teh, kateri bi bili pod njim.

Razvidno je, da ne nacijonalni avtonomiji, a tudi ne državnemu hrvatskemu pravu ne morejo Slovenci načelno nasprotovati in, ako zagovarjamo mi tudi danes taktiko, da je avstro-ogerskim Slovanom najprej težati po izvršenju nacijonalne avtonomije ali narodne samouprave, s tem nikakor pa ne zanikamo istega državnega prava in se torej popolnoma ločimo od tistih, ki se predrznejo razglašati hrvatsko pravo Slovincem za nevarno in torej tudi te poslance za nevarne, ki so pogumaj dovolj, da govoré o pravu hrvatskem, potrjenem v fundamentalnem aktu, to je v pragmatiški sankciji hrvatski.

Kljubu temu, da je bil oktobra meseca 1890. shod v Ljubljani, ki se je nekako približal nacijonalni avtonomiji in

je prav za prav sprejel tudi nekako uslovno priglašnje k hrvatskemu pravu, vendar se razun dra. Gregorca v državnem zboru ni noben slovenskih poslancev potegnil izrecno za nacijonalno avtonomijo, in jo je poslanec Klun pritiral takó daleč, da javno tepta hrvatsko državno pravo nasproti Slovincem. Tudi po deželnih zborih ni nikakih izjav v smislu, da Slovenci zahtevajo nacijonalno avtonomijo ter da hočejo izključenje narodnih vprašanj iz deželnih zastopov, kateri Slovincem v narodnem pogledu ne morejo ugajati nikdar, niti na Kranjskem ne. A ravno pri sedenjem zasedanju deželnih zborov bi bila prilika za to.

Stvari so pač jasne, kar se dostaje nacijonalne avtonomije in zgodovinskega, tudi Slovencev dostajajočega se državnega prava. Poslednjemu pa se godi na Slovenskem najslabše, in vidi se, kakor da bi tu razun majhne izjeme ne imeli niti pravega pojma o tem pravu, dasi so na razpolaganje knjige in specijalno tudi izjave raznih hrvatskih zastopnikov po deželnih zborih in tudi v državnem zboru.

Na Slovenskem se takó imenovana konservativna stranka zmeni pa tudi za nacijonalno avtonomijo najmanj, nasprotno pa obožuje Poljake, ki so največi nasprotniki nacijonalne avtonomije, torej tudi načelni nasprotniki slovenskega narodnega programa. Ti konservativci se potegujejo za versko šolo, katera bi jim v obliki izvršene nacijonalne avtonomije pripadla sama ob sebi in še mnogo tega, česar sedaj ne zahtevajo, pa bi jim bilo potrebno. Sosebno zaradi zahtevanja verske šole se slovenski konservativci vežejo s takimi skupinami v drž. zboru, katere ne spravijo nikdar v tir prave avstrijske občé, ne specijalno narodne politike, in vsled teh nenaravnih zaveznikov begajo slovensko mnenje tudi po svojih domačih listih, pred vsem v svojem Ljubljanskem dnevniku. Na Slovenskem ni bilo še nikdar bolj konfuzne, protislovne in Slovincem, kakor avstrijskemu Slovanstvu pogubniše politike, nego je ta, ki se v kameleonskih barvah poslednja leta dan na dan razkriva v glasilu slovenskih konservativcev. Vrhu tega imamo v državnem zboru doslej dejanske stalne, ali pa samo tak-

tične oportuniste, kateri s svoje strani zbegujejo obče mnenje, sosebno v nekih štajerskih, Slovincem namenjenih glasilih, in je sosebno „Südst. Post“ taka, da v jednih predalih jedne in iste številke podira to, kar stroji ugodno v drugih predalih.

V takih novinah je pogrešati vsake jasnosti in odločnosti, priporoča se oportunistem najslabše vrste; o programu slovenskem ni niti govora, a o složnosti v delovanju z drugimi slovanskimi zastopniki ni niti sence kakega sledu.

Le malo je listov na Slovenskem, ki pišejo zares narodno in tudi v soglasju z drugimi Slovani, in še med temi, katere prištevamo k narodnim glasilom, omahuje kak na odločilne ali vsaj jako važne strani. O novih konstrukcijah dežel, ki se v podlistku glasila koroških Slovencev pojavljajo morda v zabavo avtorju, vsekakor pa na škodo čitateljem, niti ne govorimo, pač pa bi mu priporočali, da začne rajše razpravljati nacionalno avtonomijo tudi koroškim Slovincem.

Obče mnenje, zbegano od raznih strani in v jednako raznih pogledih, ne more po vsem tem pospeti se ne do odločnega delovanja v obče, še manj pa do složnega, k jednemu in istemu cilju merečega delovanja. Pojedina jasna in odločna glasila so bolj ali manj onemogla pri takem položju. Ni čudo torej, če narodni nasprotniki imajo s Slo-

venci lahko delo pri svojih namerah; a ni niti čudo, če tudi osrednja vlada ne poštevta Slovencev po merah, v katerih jej služijo njih razni zastopniki. Čudo naposled tudi to ni, da dobiva med nami vedno večjo moč tudi tista stranka, katere se je postavila v službo interesom, ki niso in ne morejo biti nikdar naši ali slovanski. Zato bi v resnici ne bilo nemestno, ko bi se zopet sešli raznovrstni rodoljubi iz vseh pokrajin slovenskih ter kakor si bodi dogovorili se za složno postopanje. Tudi za Moravsko se nasvetuje tak shod rodoljubov. To je toliko potrebniše, ko stranka, ki je priredila poseben shod v Ljubljani, prezira pravo obliko slovenskega programa in se organizuje v smislu, da bi Slovenci pozabili svoj slovenski in še bolj ta program, ki ima nekaj važnih toček skupno z ostalimi Slovani avstro-ogerskimi.

Če se ne oživi in utrdi pravi skupni program, in ne določi taktika za skupno narodno delovanje, ostanejo naporu po najboljših slovenskih glasilih brezvspešni. Narodna stranka mora se vzdramiti in pred vsem v složnem smislu delovati po svojih središčnih in obmejnih glasilih, katerih vseh skupej je sedaj kakih pet ali šest. Nekako prerjenje, bolje rečeno, vstvarjenje organizacije je v tem pogledu potrebno; nato sili zbegavanje naroda in občega mnenja od strani, ki niso narodne in delajo naravnost proti pravemu ustrojstvu slovenskega naroda.

Boj za vero in narodnost na Slovenskem.

V Ljubljani se je koncem avgusta tega leta vršil in završil I. katoliški shod, kateremu so predložili pridevek „slovenski“. Ta shod je smatrati posledicoj delovanja in agitovanja v smislu, kakor da bi bila vera na Slovenskem v nevarnosti. Da bi se odstranila ta, bodisi dejanska ali namišljena nevarnost, začeli so zmanjševati pomen narodnosti in narodnega jezika ter izmišljevati, kakor da bi narodni bojovníki postavljali narodnost kot absolutno ali celo nad vero. Da bi imeli pa povod, neposredno zaščisčati vero, začeli so „liberalne“ komarje in muhe po Slovenskem loviti ter vsako tako drobno živalico, ki se je utegnula prikazati tu pa tam pod slovenskim obnebjem, povečevati v slona. Takih, po svojih agitatorskih dalekogledih vstvarjenih slonov so nako-pičili celo četo pod imenom pristnega in strašnega „liberalstva“, kateremu so še pridružili sedaj v naši državi običajna strašila „panslavizma“, „panslavistišk. razkola“ in naposled celo jednako strašnega, po kanoniku Klunu ovajanega „Starčevićanstva“. Tako se je priredilo vse v dokaz potrebe katoliškega shoda na Slovenskem, in, kakor se ume samo po sebi, ni bil ta shod samo potreben, ampak tudi zaslužen, in se je naposled izvršil tudi v „redu“, čeravno ne po vsem dostojnem.

Z izvršenim katoliškim shodom je „absolutnost“ narodnosti vržena ob tla, je dokazan in posvečen boj za vero na prvem mestu, vsled česar naj se skrjuje boj za „pogansko“ narodnost v oddaljene kotiče, in je zaradi „lepšega“ napovedan boj naslikanemu liberalstvu vseh pokrajin slovenskih. Priredniki katoliškega shoda pa sedaj triumfujejo, da ne rečemo, toržestvujejo, ker ta beseda bi ranila njih ušesa. Mi triumfatorjem želimo ugodnega odpočitka, ker so ga potrebni za delo, pri katerem so preobračali logiko mišljenja in dejstev v toliki meri, kakor gotovo še ne na nobenem skupnem shodu slovenskih izobrazjenih ali pa tudi preprostih ljudij.

Ti skoki, kotikor se dostajajo stvarne logike, pa niso za slovenski narod taki, da bi mu služili v kratkočasno zabavo; temveč so tolikega pomena, da jih je treba osvetiti nekoliko, in to ne samo v interesu slovenske narodnosti kot take, ampak tudi v interesu vere, v kateri živi slovenski narod.

Agitatorji, ki so delovali za „načelni razkol“ na Slovenskem ter uže doslej slabili pravo narodno delovanje s cepljenjem naroda na dva tabora, posluževali so se *nepoštene* logike najprej s tem, da so podtikali narodni stranki, kakor da bi ona postavljala na-

rodnost nad vero, v tem ko je ista stranka trdila in še trdi po vsej pravici, da boj za narodnost je v sedanjem položaju slovenskega naroda n u j n e j š i, nego pa boj za vero. Privilegovani „rimski katoliki“, govoreči, propovedujoči in pišoči na slovenskem jeziku, so pa slepilno zamenjavali v a ž n o s t ali vrednost z n u j n o s t j o in takó črnili narodno stranko, češ, da poštevata narodnost za važnejšo, nego vero. Preprosti razum ima toliko razsodnosti, da utegne biti kaka reč prav važna, vendar se opušča, ker je druga reč v istem momentu, v istem času, v isti dobi silnejša ali nujnejša. Pojma vrednost ali važnost in nujnost se kot taka ne pokriva ta in nimata potrebe, da bi se nahajale na jedni in isti stvari.

S tem, da se bojuje narodna stranka za narodnost in najprej za narodnost, ona nima čisto nič opraviti z ocenjevanjem vere, torej iste vere ne ceni ne više, ne niže, nego narodnost; narodna stranka, v boju za narodnost, pušča vero na miru, in le posredno ali indirektno se dotika tudi boja za vero, to pa v e r i n a k o r i s t kakor smo mi dokazali uže večkrat.

Narodna stranka dokazuje, da boj za narodnost je nujnejši, v tem ko „rimski katoliki“ trdijo, da je boj za vero nujnejši ali prav za prav važnejši, in p r e m i k a j o ravno s to zameno pojmov s stališča, na katerem je narodna stranka.

Mi pa kličemo zgodovino na pomoč in pridamo še domačo ilustracijo. Stranka privilegovanih katolikov ali, krajše, latinizatorska stranka na Slovenskem vidi nevarnost vere izključno v liberalstvu Slovencev samih, torej v okvirju ali mejah slovenskega naroda. Dobro; narodna stranka pa vidi za slovensko narodnost nevarnost ne samo v nasprotnikih, ki so v mejah te narodnosti, ampak še bolj v nasprotnikih, ki so zunaj mej, v sosedstvu slovenskega naroda. Ta nevarnost ni ne izmišljena, ne povečana in pretirana, kakor se je povečalo in pretiralo „liberalstvo“ slovensko od latinizatorske strani. Da je nevarnost za slovensko narodnost velika, priznava ali mora priznati tudi latinizatorska stranka; ona priznava to nevarnost, dasi le postranski, s tem, da zahteva tudi ona nekoliko organizacije, katera naj bi varovala poleg verskih tudi slovenske narodne interese.

Uže s tem, da ne more tajiti nevarnosti, ki žuga slovenski narodnosti od zunaj, je taktika boju določena, v smislu, da je treba zaprečiti nevarnost prej o d z u n a j n e g o o d z n o t r a j. Vzemimo v zgled kako hišo, v kateri biva rodbina s člani, ki niso popolnoma v soglasju, katerim pa preti nevarnost od zunaj, denimo, od tatov ali razbojnikov. Ali bodo nesložni bratje s sestrami in roditelji v takem položaju trčili čas najprej s tem, da pomirijo sebe in pojdejo še le potem ven iz hiše, da odženejo tatove ali razbojnike?

Ali ne odložijo temveč notranjo domačo spravljenje za čas, ko odpodé zunanje sovraže? Dr. Mahnič in vsa latinizatorska stranka pa zahteva brezuslovno najprej oústranjenje domačih, hišnih navskrižij, dasi ravno uže zažigajo in plenijo sovražniki hišo, v kateri je nekoliko dejanskega, še več pa domišljenega in izmišljenega navskrižja. Mislimo, da ta ilustracija je umljiva dovolj, zajedno takó drastična, da more celó slovenski neizšolani prostak odločno obsoditi napačno taktiko dr. Mahniča in vseh teh, ki stojé za njim.

A poglejmo še v zgodovino? Ali se niso pogubili ti narodi, ki so se prepirali doma, v tem ko je prežal zunanji sovražnik na nje? Latinizatorji poznajo zgodovino tujih narodov, morda se zavedajo uže tudi zgodovine Poljakov, katere takó radi navajajo za razne namene. V sedanjosti jim je velika Nemčija ali novo „evangeljsko cesarstvo“ bliže. Bismarck je, kakor kažejo njegova dela, in kakor trdi sam, najprej zavaroval nemško narodnost na zunaj in še le potem je začel spravljenje in v obče organizacijo na znotraj. Taka pot je naravna in zgodovinska, torej je boj na Slovenskem primeren le takó, ako sledi najprej na zunaj, torej za slovensko narodnost, in potem še le za vero na znotraj, ako in kolikor bode dejanski potreben.

Proč torej s taktiko, katera prezira zunanjega uničujočega sovražnika ter zapravlja čas za poravnavo notranjih prepиров, naj bi ti sukali se še za toliko važne stvari!

V taktiki, katera postavlja na Slovenskem boj za vero pred boj za narodnost, tiči pa še druga fundamentalna napaka, katera se obrača naravnost proti tisti veri, katero hočejo varovati na znotraj. Evo vam dokaza! Tudi latinizatorska stranka priznava in je priznala na več mestih na katoliškem shodu v Ljubljani, da liberalizem na Slovenskem ni še tako velik in nevaren, kakor pri sosednjih narodih, med katerimi se pišejo in razširjajo ateistične knjige, novine, med katerimi so celó sekte, vnete za evangelije raznih modernih filozofij. Latinizatorska stranka mora priznati, da še toliko povečano liberalstvo na Slovenskem ni nič senca tega, kar vse se nahaja med Nemci, Italijani, torej ravno med narodi, od katerih preti nevarnost slovenski narodnosti. Ako bi se torej potopila slovenska narodnost v teh tujih narodnostih, živel bi slovenski kot tuj narod pod uslovji, kakor živé člani, recimo, katoliki teh tujih narodnostij, torej v taki nevarnosti za vero, kakoršna je za nemške ali italijanske katolike. Slovenski katoliki bi prišli po takem iz dežja pod kap, in o slovenskih liberalcih bi mogli trditi, da so zares pravi liberalci še le potem, ko bi se potujčili v Nemce ali v obče v člene tujih sosedov.

Taktika latinizatorske stranke na Slovenskem pa je ravno taka, da, ko bi se slovenski narod ravnal po nji, bi se potopil v tujih narodnostih, s tem pa prišel v večo nevarnost za vero, nego je sedaj med katoliki, ki se imenujejo in so še Slovenci. Razvidno je iz tega, da latinizatorska stranka s svojo napačno taktiko ne dela za vero katoliško, ampak povečuje nevarnost ravno za to vero, ko stavlja boj za vero pred boj za narodnost.

Latinizatorska stranka jo tira torej ne proti cilju, ki si ga je postavila, ampak proč od tega cilja! Ali je možno misliti si večje ironije v pogledu na gorečnost, katero kaže ta stranka v svojih pojedinih borilcih?

Ugovor, kakor da bi tudi latinizatorska stranka ne zanemarjala narodnosti slovenske, nasproti njenemu ravnanju in njenim dejstvom čisto nične velja.

Ta stranka je razkrila ravno na katoliškem shodu, da podira, kar se je doslej sezidalo v narodno brambo, da nasprotuje celó skromnim literarnim društvom, ki so v rokah duhovskih, da podira celó prevažno šolsko družbo sv. Cirila in Metoda; ona naznanja svetu, da škofje niso naklonjeni tej družbi, s kratka kaže, da je nasprotna vsemu temu, kar bi zares dalo podstavo slovenski narodnosti in bi na tej podstavi okrepilo narodnost in vero. S takim mišljenjem, s takim postopanjem in s takimi sredstvi se ne reši in ne pospešuje slovenska narodnost, pač pa slabi in tira hitreje v isti propad, kateri je uže tako davno napravljen od tujih nasprotnikov slovenski narodnosti.

Na katoliškem shodu je trdila latinizatorska stranka, da vera je podstava narodnosti, da je treba torej držati se vere. Da! vera **utegne** biti trdna postava narodnosti; ali za to mora biti tudi cerkev organizovana primerno, mora ista cerkev rabiti tudi času primerna sredstva. Razmere so se spremenile dandanes ne le za vero, ampak tudi za narodnost; vera in narodnost vsled tega potrebujejo novih trdnjav in orožij v obrambo. Cerkev išče zase spremenjenih sredstev, za brambo narodnosti, kakor misli latinizatorska stranka, naj bi pa ostalo vse pri starem! Cerkev, kakor je organizovana za Slovence, Čehoslovane in Hrvate, ne reši in ne obrani teh narodov, pač pa utegne pospešiti njih potujčenje. Taka organizacija utegne pomagati še nadalje romanskim narodnostim, za katere se je najprej pristrojila, in jednako germanskim narodnostim, katere so bile tisoč let pod vplivom rimskega cesarstva nemške narodnosti; nikakor pa ne more zadoščevati slovanskim narodnostim, katerim so se povečale nevarnosti, torej tudi potrebe povečanega in drugačnega orožja za primerno brambo.

Spremembe orožja v ohranjenje slovenske narodnosti pa se ogiblje ravno latinizatorska stranka ter s tem zopet deluje nasprotno ciljem, za katere se je odločila delovati. Ta stranka se jako moti, ako misli, da cer-

kveni organizaciji zadoščuje slovenski katekizem, nekoliko čitanja evangelija in propovedi na slovenskem jeziku, in da vse drugo more ali celó mora ostati nespremenjeno v cerkveni organizaciji nasproti slovenski narodnosti.

Latinizatorska stranka niti besedice ni izrekla na katoliškem shodu ali drugod, kakó se varuje unijatska cerkev in katoliška vera pri nekih milijonih avstrijskih unijatskih Slovanov ravno s tem, da imajo ti Slovani primerno organizovano cerkev, kakor ugaja njih narodnosti in sposobnosti. Ta stranka govori o umetnosti cerkveni, jedino o umetnosti ne, katera je doma v unijatski cerkvi.

Ta stranka meni, da obred in jezik, ki sta se vstvarila in polagoma razvila v cerkvi specijalno za Rimljane in potem razširila med vse Romane, more ugajati na vso bodočnost še dalje tudi Slovanom, in da se more s takim sredstvom utrjevati vera v Slovanih, ali celó varovati v sedanjem veku slovenska narodnost.

Vse fundamente ali osnove, katere v sedanjem veku zahteva interes vere, cerkve in posredno narodnosti, opušča in celó pobija latinizatorska stranka.

Nasprotno pa deluje prava narodna stranka skupno in zaje dno za verske in narodne interese, ko zahteva, da se povrne Slovincem in zapadnim Slovanom to, kar sta podelila sveta blagovestnika slovanska tem in ostalim Slovanom. Prava narodna stranka pozna in dokazuje vezi med narodnostjo in cerkvenimi obredi in obrednimi jeziki; ona pozna blažilni vpliv narodne umetnosti, tesno združene s tradicionalnimi narodnimi obredi in njih jeziki. Prava narodna stranka želi, da bi se v narodu zares utrdila in ohranila vera s primernimi sredstvi; kajti le na taki podstavi vidi ona vzajemno zaslombo vere in narodnosti. Vrhu tega prava narodna stranka teži po taki narodni organizaciji, v kateri bi dobila cerkev več svobode, katera svoboda bi se nikdar ne rabila na škodo narodnosti, v tem ko je v sedanjem poleženju ravno nasprotno.

Latinizatorska stranka s tem, da se ogiblje spremembe cerkvene v organizaciji, izpodkopuje uslovja pravemu utrjenju vere, s tem pa, da izpodkopuje celó in najbolj pravo narodno stranko, uničuje vojake, kateri delajo zajedno za narodnost in vero. V tem je zopet največa ironija delovanjâ latinizatorske stranke, da dela proti ciljem, katere si je postavila.

Ista stranka kliče na katoliškem shodu k složnemu delovanju; to složno delovanje je v resnici potrebno, ali, kakor smo mi dokazali, najprej v boju za narodnost, kateri boj zajedno priporo cerkvi na Slovenskem ugodniša tla, nego so sedanja. Poziv k složnemu delovanju dokazuje ravno priznano potrebo, da bi Slovenci majhnih močij ne cepili istočasno na dva tabora. A ker je dokazano neovrgljivo, da je potreben najprej boj za narodnost, mora latinizatorska stranka, ako je zares

poštena, ako zares hoče varovati vero in narodnost, svojo taktiko spremeniti ter postaviti boj za narodnost pred boj za vero, mora torej ona pridružiti se narodni stranki, odložiti poravnanje medsebojnih navskrižij za čas, ko bode zavarovana narodnost, mora torej, ne izpodkopovati, ampak pospeševati težnje po utrjenju narodnosti, s katero so tesno združeni cerkveni in verski interesi na Slovenskem.

Po vsem tem ne gre sedaj na Slovenskem za primerjanje vrednosti ali važnosti ver ein narodnosti, ne za prepir o poganstvu ali absolutnosti narodnosti, ampak jedino za večo ali manjšo nujnost brambe vere ali narodnosti, in dokazano je, da boj za narodnost je nujnejši. Potopljenje slovenske narodnosti v tujih narodnostih bi cerkvi in veri provzročilo več škode, nego je more kedarkoli storiti „liberalizem“ v obliki slovenskega liberalstva. Pobijanje tega liberalstva pred dognanim bojem za narodnost je pogubno ne le slovenski narodnosti, ampak tudi katoliški cerkvi. Vera utegne varovati v sedanjem veku slovensko narodnost jedino v primerni organizaciji cerkve; zato je pogubno cerkvi in narodnosti, ako se pobija stremljenje prave narodne stranke, katera deluje v interesu narodnosti, a zajedno tudi

vere in cerkve. Maloštevilstvo slovenskega naroda zahteva složno delovanje na vse odločilne strani, torej sedaj složno delovanje v boju za utrjenje slovenske narodnosti. Na Slovenskem, kakor v obče pri zapadnih Slovanih, je dandanes položeno tako, da se ne ohrani narodnost s pomočjo vere, ampak na podstavi narodnosti se ohrani in utrdi vera, zajedno pa se s primerno organizacijo pospešujeta vzajemno vera in narodnost. Torej so pomočki in taktika ravno nasprotni s temi, katerih se drži latinizatorska stranka. Z bojem najprej za vero vede na Slovenskem do osabljenja ali celó pogina narodnosti in gotovega oslavljenja vere; z bojem najprej za narodnost pa vede do rešitve in utrjenja narodnosti in z njeno pomočjo do utrjenja vere in cerkve. Taka je in ne drugačna, in sedaj naj poštenu svet sodi, kakó daleč so jo zabredli latinizatorji na Slovenskem s svojo krivo taktiko, katera kaže zajedno, da ali ne umejo ali nočejo umeti prave vzajemnosti, oziroma zavisnosti, ki je med vero in narodnostjo.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogoslužnje, specijalno liturgijo ali mašo.*
 γ) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje).

Nato sledi v gregorijanskem sakramentarju, kakor tudi še v sedanjem rimskem misalu, čitanje evangelija, za katerim je prišlo na vrsto poučenje ali propovedanje, dasi prav za prav ne spada k liturgiji, torej se tudi ne omenja v gregorijanskem sakramentarju, vendar je bilo običajno v rimski cerkvi, kakor svedočijo apostolske konstitucije, in to poučevanje ali propovedovanje (pridiga) se je z večine do današnjega dne ohranilo na kmetih, sosebno v župnijskih ali parohijalnih cerkvah. Potem so v stari rimski cerkvi, kar se je še jedva kdo lotil tajiti, sledile molitve, dostajajoče se katelumenov, kakor tudi obsedenih; po završenju teh molitev so vsako teh kategorij spravili iz cerkve. Na to pa je prišla na vrsto molitev za vernike. Te čez mero dolge molitve, ki se nahajajo v stari liturgiji apostolskih konstitucij, in katere, kakor smo razložili zgorej, so utegnili skrócić uže v IV. stoletju, je do cela odstranil Gregor Veliki, ker so se po svoji didaktiški ali poučni vsebini in v pogledu na spremenjeno položeno cerkve kazale brezpotrebne¹⁾

V gregorijanskem sakramentarju sledi torej za evangelijem Offertorium; imenuje se takó, kar je v starem času, verno ljudstvo darovalo („ofralo“) darove (kruh in vino), ki so se imeli konsekrovati, to se pravi, ljudstvo je darove prineslo v cerkev, jih ondi izročilo dijakonom, ti pa so jih prinesli škofu ali svečeniku k oltarju. Kakor vemo iz liturgije apostolskih konstitucij, so se pred darovanjem ali offertorijem zasedle oboje duri cerkve, da bi ne mogel vstopiti nikdo več, v tem ko je jeden poddijakonov celebrujočim (τρεῖς ἱερεῖσι) podal vode za umivanje rok; potem ko je nato dijakon konstatoval, da so prisotni samo še verniki, kateri imajo pravico, prisostovati misterijem, in da so med seboj v nehlinjenem miru, je pozval ljudstvo, da naj stoji pred Gospodom po koncu (ορθοί) v božjem strahu, ker se začne darovanje. V tem ko so pa nato dijakoni prinesli škofu, obdanemu od svečnikov, darove k oltarju ali sveti mizi (ὁμοστασίον), drugi dijakoni pa varovali iste darove z repidami pred majhnimi letajočimi mrčesi, in je škof s svečeniki istočasno molil tiho, torej po njeni vsebini ne zaznamovano molitev: vladala je popolna tišina. Da bi popolnil ali nadomestil isto tišino, je uvedel Gregor Veliki petje antifon (vrste ali verze iz psalmov), katere naj bi se jemale iz njegovega antifonarja, pustil pa je tiho molitev „super oblata“

službo božjo opravljajočega škofa ali svečenika ter je sprejel v svoj sakramentar njeno nad vse kratko vsebino, katera se razločuje pri nekih mašah, v bistvu pa se zlaga vedno¹⁾. Dandanes antifone, katera je v misalu navedena kot Offertorium, ne poje več ljudstvo, ampak jo moli celebrant²⁾, in za njo sledi pet molitev o darovih³⁾, ki se imajo konsekrovati, nadalje štiri molitve, pri svečanih maših provzročene z incenzacijo, in čitanje psalma „Lavabo inter innocentes manus meas“ pri rokoumivanju⁴⁾, na kar sledi šesta in sedma molitev nad darovi „Suscipe, Sancta Trinitas“ in „Orate fratres“ z odgovorom „Suscipiat Dominus“⁵⁾, in še le potem pride na vrsto od Gregorija Velikega zaukazana molitev „Super oblata“. Ta pri vsaki maši rabljena molitev pa ima sedaj ime „Secreta“ (skrivna), ker se je prvotno, kakor smo videli zgorej, molila tiho, in je le tedaj jedna sama, kedar se pred listom (epistolo) rabi le jedna Oratio ali Collecta, ko se število molitev Secretae ravna vedno po številu molitev Collectae. Celó v slučajih, v katerih, kakor se godi pogostoma, določuje po svoje (ad libitum) celebrujoči svečenik tretjo Collecta, godi se s Secretae isto takó.

Vsekakor se završujejo, naj se rabi jedna ali več njih, ravno takó, kakor Collectae s „Per omnia Saecula Saeculorum“, kateri se pri poslednji poje ali (pri tihi maši) moli nekoliko glasneje, in na kateri se odgovarja z Amen. Na to pride na vrsto v gregorijanskem sakramentarju, kakor še danes v rimski maši, pozdravljenje občine, katero se na istem mestu nahaja uže v liturgiji apostolskih konstitucij, vendar je to pozdravljenje, vzeto pozdravljenju, s katerim je pozdravil Booz svoje ževce ali žnjece, okrajšano namreč „Dominus vobiscum“ z odgovorom „Et cum Spiritu tuo“. Tu pa začne tudi prefacija, katera, kakor smo videli zgorej, je spadala uže k

¹⁾ Mesto, katero so imele nekdaž te molitve neposredno za evangelijem in poučenjem, pridruženim evangeliju, popolnjuje v sedanjí liturgiji Konstantinopoljsko veroizpovedanje, katero pa po stari disciplini pripada uže k liturgiji vernikov in se ne čita pri vsaki maši. V stari rimski liturgiji apostolskih konstitucij, ker je bilo pozneje zaničevano, se ni moglo nahajati, kakor je naravno, in se torej tudi ne nahaja še v sakramentarju Gregorja Velikega. Mnenje, da se je bil Credo uže pred IX. stoletjem pridružil rimski liturgiji, kakor menijo Mabillon in za njim Le Brun, Martene in Meratus, ima mnogo znamenitih nasprotnikov; toliko pa je vendar gotovo, da je petje istega pri vsaki pontifikalni maši zaukazal papež Benedikt VIII. (1012–2024), v tem ko se sedaj ne čita pri vsaki maši, ne poje pa nikdar, tudi pri pontifikalnih mašah ne. Mnogo poprej se je uvrstilo veroizpovedanje v gališki liturgiji, vsaj na Španskem; kajti leta 589. skličani Toletanski koncilj je sklenil določbo „Sancta constituit synodus, ut per omnes Ecclesias Hispaniae secundum formam Concilii Constantinopolitani Symbolum fidei recitetur“.

²⁾ Sveti Hrizostom pravi v svoji 4. homiliji o neumljivem, da ima besda „ορδοι“ tukaj pomen „καλώς“ (dostojno ali lepovedno), kar tudi vtemeljuje.

³⁾ V zglede navedemo nekoliko molitev, sosebno:

a) v velikonočni praznik: „Prosimo te, o Gospod! Odobri molitve Tvojega ljudstva s temi daritvami vred, da, posvečene po

„Canon actionis“). Kdor primerja prefacijo liturgije apostolskih konstitucij s prefacijo gregorijanskega sakramentarja, mogel se bode jedva ubraniti preverjenju, da je poslednja prek in prek predelano in bolj praktični smer duha Rimljanov poštrevajoče, kakor tudi do cela posrečeno okrajšanje prve. Ne samo n a v r š č e n j e t e g a, kar govori duhovnik in odgovarja ljudstvo, je do cela isto, temveč se tudi vsebina pokriva blizo v vsem, z izjemo „Vere dignum et iustum est“; v tem je Gregor Veliki do cela izpustil didaktički del, ki je jako raztegnen in govori obširno o lastnostih Božjih, o vstvarjenju, izvršenem po njegovi besedi, torej po njegovem jednorodjenem Sinu in o vseh njegovih dobrotah, izkazanih človeštvu od vstvarjenja sveta do vzetja Jeriha po Jozuvu. V pogledu na spremenjene razmere bil je ta didaktički del¹⁰⁾ brezpotreben, in je Gregor Veliki omenil jedino različne kategorije nebeških čet, s katerimi združeno prepeva tudi cerkev serafski slavospev. Ta gregorijanska prefacija se je v rimski cerkvi kot „Praefatio communis“ nespremenjena ohranila do današnjega dne; razlika je jedino v tem, da za Greg. Vel. je Sanctus zapel celebrujoči svečenik, in ga je potem pelo ljudstvo, v tem ko ga sedaj duhovnik izreka tiho. Razun te običajno rabljene prefacije pa je sedaj za določene dni še nekoliko drugih prefacij, katere je poštrevati kot poznejše vklade¹¹⁾, dasi se nahajajo nekoliko v prepisih gregorijanskega sakramentarja, pripadajočih razmerno poznim dobam. Sveti Gregor je po starem običaju rimske cerkve, veljavnem še dandanes v vstočnih cerkvah, sestavil in zaukazal le jedno, dejanski za vsak dan leta in ob vsaki priliki primerno prefacijo.¹²⁾

(Dalje pride.)

velikonočnih misterijih, bodo s Tvojo pomočjo nam v večno spajenje. Per etc.“

b) In natali plurimorum Martyrum: „Darujemo Ti, Gospod! te darove našega češčenja; naj bi iste ugajale Tebi na čast Tvojih pravičnih in nam po Tvojem vsmiljenju bile v spajenje. Per etc.“

c) In Dominica II. post Pentecostem: „Prosimo te, Gospod odobri milostivo naše darovanje, da nam po njegovem posvečenju dojde spajenje in večna zaščita. Per etc.“

Vidi se, da ostajajo bistveno jednake; vendar pa se ne dá zanesljivo določiti, ali je te varijante uvedel uže Gregor Veliki, ali pa so jih sprejeli še le pozneje v njegov sakramentar.

¹⁰⁾ In sicer pri vsaki maši, izvzevi jedino mašo Sabbato Sancto, kjer se ista opušča v spomin na nekdanjo tišino pri Offertorium.

¹¹⁾ Prva „Suscipe, Sancte Pater“ nad hostijo, druga „Deus, qui humanae“ pri blagoslovljenju, tretja „Offerimus Tibi, Domine“ nad kelihom spajenja, četrta in peta „In spiritu humilitatis“ in „Veni Sanctificator“ nad daritvijo (Sacrificium) v obče.

¹²⁾ Star, uže v liturgiji apostolskih konstitucij poudarjan običaj rimske cerkve, jedino moljenje psalma pri tem se nahaja še le v srednjem veku

¹³⁾ Neznano je, kdo da je sestavil vse te molitve in uvedel v liturgijo; toliko pa je brezdvombeno, da te molitve, katerih se stari Ordines Romani ne spominjajo ravno takó ne, kakor Alcuin, Amalarius in Valfridius Strabo, niso se rabile v rimski

cerkvi vsaj do XII. stoletja, zlasti ko so smatrali molitve Canonis missae popolnoma zadostnimi. Uže zgorej omenjeni Micrologus svedoči cap. 2, da v rimski liturgiji so rabili okolo leta 1090 še vedno le Secreta (torej v gregorijanskem sakramentarju zaukazano molitev „super oblata“); Belarminus se je torej uže davno izrazil, ne da bi ga bili oprovrgli, da omenjene molitve niso ne stare niti niso bile v rimski cerkvi rabljene pred 500 leti. (Belarminus controv. t. III. lib. 6 de sacrificio missae). Vprašanje, so-li te molitve, kakor se misli v obče, v srednjem veku sestavili in uvedli posamični škofje, in se naposled uvedle tudi o rimski cerkvi, ali pa, so jih li prevzeli, kakor menijo drugi iz stare mozarabske liturgije, nima tukaj pomena; zato opomnimo jedino še, da v nekaterih francoskih cerkvah, namesto ločenih molitev nad kruhom, nad mešanjem vina z vodo nad kelihom spasenja, molijo molitev, obsezajočo darove v obče, česar se v obče držé tudi redovi dominikancev in karmelitov. Dominikanci, kartuzijanci in celó cistercijski vlivajo celó uže pred začetkom maše po načinu vstočnikov vino in tudi vodo v kelih, pri čemur molijo kratko molitev.

*) Muldonatus De caeromoniis Missae pag. 119 izraža se v smislu, da pri prefaciji, torej pri „Sursum corda“ pričinja šele prava mašna daritev; kar se je vršilo poprej, da je poštovati ali k maši katehumenov ali jedino pripravljenjem, kolikor spada k maši vernikov.

*) Na latinskem jeziku bi se kazala prefacija liturgije apostolskih konstitucij v taki obliki: a) Sursum mentem ali animos. Habemus ad Dominum. b) Gratias agamus Domino. Dignum et

iustum est. c. Vere dignum et iustum est, na kar sledi gregorijansko okrajšanje. Potem pa sledi: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Sabaoth, pleni sunt coeli et terra Gloria eius (Jes. VI. 3). Benedictus in saecula. Amen. Pač je bil Gregor Veliki, ki je namesto izraza „Benedictus in saecula. Amen.“ postavil tukaj do cela prikladne besede svetega pisma novega zakona (Matth. XXI.: 9) „Benedictus, qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis“, kakor sta storila tudi Bazilij in za njim Hrizostom v svojih liturgijah.

10) Ta del obseza, kakor se vidi, tudi kratko zgodovino v starem zakonu izvoljenega hebrejskega naroda, katera je utegnula neprijetna biti iz poganstva spreobrnjenim kristijanom, sosebno pa Rimljanom.

11) Muratori Liturg. Rom. pag. 65—69.

12) Še le v poznejši dobi je skušala večina cerkvá, pri katerih se je uvedel gregorijanski sakramentar, pridržati tudi svoje poprejšnje prefacije, iz česar je sledilo premnogo prefacij, katere so se v XI. in XII. stoletju udomačile celó v rimski cerkvi. No v rimskih misalnih, pisanih koncem XII. in XIII. stoletja se nabaja jedino še devet prefacij, katere je določil papež Pelagius II. (578—590), in je tem prefacijam pozneje priložil še jedno papež Urban II. (1088—1099) in Concilio P'acentino de B. M. Virgine, takó da se rabi dandanes poleg običajno rabljene gregorijanske še deset prefacij, sosebno: de Nativitate, de Epiphania, de Quadragesima, de Cruce, de Paschate, de Ascensione, de Pentecoste, de Trinitate, de Apostolis, de B. Virgine.

Два богача.

(Изъ И. С. Туреневыхъ „Senilia“. Переводъ М. А. Ламурскаго).

Prevod.

Kedar pri meni poveljučó bogatina Rotschilda, kateri iz grobnadnih svojih dohodov podeljuje cele tisóče na vzgojevanje otrok, na lečenje bolnih, na preskrbovanje starih — to jaz hvalim in umiljam se.

No, in hvalé in umiljáje se, ne mogó jaz ne vspomniti o nekej ubogej kmeškej družini, prijemšej sirotó-sorodnicó v podrti svoj domoc. —

— Vzememo mi Katicó, — govorila baba, — poslednji naši groši na njó pojdo, — ne na kaj bođe soli dobiti, močnik posoliti . . .

— A mi ga . . . (jedli bomo) tudi neosoljenega, — odgovoril je kmetič, nje môž.

Daleč je še Rotschildu do tega kmetiča!

Prepis.

Кедар при менѣ повеличуѣ богатина Ротшилда, katerый из громадних своих доходов подѣлюѣ цѣле тысяча на възгъванье отрок, на лѣченье болных, на прескрбованье старых, — то яз хвалим ин умилям сѧ.

Но, ин хвала ин умилям сѧ, не мож яз не вспоминти о нѣкей убогей кмешкей дружинѣ, приямшей сиротѧ-сородницѧ в подртыи свой домоц.

— Уземемо мы Катичѧ, — говорила баба — послѣдныи наши гроши на ныж пойдѧ, — не на кай бѣде соли добыти, мѧчник посолити . . .

— А мы га . . . (ядли бѧмо) tudi неосольенѧга, — одговорил ѧ кметич, ны мѧж.

Далеч ѧ ше Ротшилду до тега кметича!

Подлинникъ.

Когда при мнѣ превозносятся богача Ротшильда, который из громадных своих доходов удѣляет цѣлыя тысячи на воспитанье дѣтей, на лечение больных, на прирѣние старых — я хвалю ин умилюсь.

Но, и хвала и умилюсь, не могу я не вспомнить объ одномъ убогомъ крестьянскомъ семействѣ, принявшемъ сироту-племянницу въ свой разоренный домишко.

— Возьмемъ мы Катку, — говорила баба — послѣдныи наши гроши на нее пойдуть, — не на что будетъ соли добыть, похлебку посолить . . .

— А мы се . . . и не соленую, — отвѣтилъ мужикъ, ея мужъ.

Далеко Ротшилду до этого мужика!

Ламурскій

Ne žgite mostov!

Vsako kristijansko veroizpovedanje zasluži s strani vsakega kristijana globoko uvažanje uže zato, ker je kristijansko, t. j. osnovano na učenju Spasitelja našega Krista. Vsako kristijansko veroizpovedanje osnovano je na Evangeliju ljubezni, ljubezni k Bogu in k bližnjemu. V teku stoletij pojavila so se v Cerkvi Kristovej razna učenja, ne soglasna z duhom istine „soborne apostolske Cerkve“. Javile so se razne sekte, javili se heretiki in shismatiki; no naj bi to ali ono učenje tudi odvrvalo ali odmetalo kateri si bodi dogmat soborne apostolske cerkve ali celó nekoliko dogmatov, vendar vsaka sekta, vsako veroizpovedanje, ki je izšlo iz prvonačelne Cerkve, ima v svojej osnovi Evangelije. Vsakdo je preverjen, da je njega veroizpovedanje jedino pravo ali vsaj, da je ravno tako pravo, kakor vsako drugo, ali drugače, da „jeder kann nach seiner Façon selig werden“. To poslednje mnenje uže nekoliko diši po religioznem indiferecentizmu. No doslej ni še nihče nikoli in nikjer ne videl in ne čital in ne slišal, da bi posledovatelj jednega kristijanskega veroizpovedanja vsaj nalabko, kamo-li gromoglasno obvinjal (obdolževal) drugo veroizpovedanje, da to veroizpovedanje kristijansko dela kak narod servilnim, nestrpnim in — čujte — krvoločnim!

Ta tezis je med drugimi nabil na vrata svoje „goriške cerkve“ novodobni slovenski Luther, tudi, kakor óni njegov prototip, doktor bogoslovja, po uličnem Anton Mahnič.*)

To veroizpovedanje, ki dela človeka „servilnim, nestrpnim in krvoločnim“ je pravoslavje! Ker rimska cerkev s pravoslavjem stoji le v shismi, to je, ker se ona razhaja z njim le v malenkostih in le v jednem dogmatu, o proizhajanju sv. Duha, ker tudi rimska cerkev vse rede svečenstva in vse obrede pravoslavja poštevata za kanonične, tako da sam rimski papež vabi na koncilje tudi pravoslavne episkope z nagovorom „dilecti fratres“, — iz tega vsega je vidno, da rimski katolicizem razhaja se s pravoslavjem bistveno jedino v jednej točki: v priznanju supremata rimskega episkopa. Dà! rečem še jasneje: v naročju same rimske cerkve je nekaj milijonov posledovalcev grškega obreda, kateri se sami zovejo pravoslavni, katere pa oficijalno in po latini zovejo za unijate. No pri liturgiji slišite besedo „pravoslavni“, v propovedih obračajo se svečeniki k svojim slušateljem s slovi: „Pravoslavni kristijane“. Prvi pogled v zgodovino dokaže nam, da tem bivšim shismatikom ostavil je Rim njih simbol vere brez „flíoque“ in njih bradate in oženjene pope in vse obrede vstočne cerkve, samo da bi priznali supremat. Zgodovina nas tudi uči, da so najboljši in najučenejši rimsko-

katoliški bogoslovci vselej spoštljivo govorili o vstočnej cerkvi in vselej iskali zopetnega zjedinjenja z njo. In morda ravno zato, ker ima samega sebe tudi za najboljšega in najučenejšega rimsko-katoliškega bogoslova, je tudi naš dr. Mahnič pred tremi leti iztuhtal neko molitev, ki bi imela privedi pravoslavne v naročje rimske cerkve. No, ker ne vidimo doslej nobenih, celo posamičnih slučajev takega zjedinjenja, soditi moramo, da je dr. Mahnič samo tiskal to svojo molitvo, Boga pa ali Bogorodice z njo ni nadlegoval nikdar, dobro vedoč, da prihajaje iz njegovih ust, do nebes ne dojde nikdar.

Ker ima torej rimska cerkev cele milijone ravno takih pravoslavnih, kakor so Rusi, z jedino raznico, da Rusi ne priznavajo supremata rimskega episkopa, udaril je goreči in vedno kipeči goriški doktor bogoslovja po svojej vlastnej rimsko-katoliškej cerkvi in je torej v svojej okornosti zelo podoben mlatiču, ki zamahne cepcem, ali namestu po snopu udari po svojej nesrečnej butici. Kajti ako supremat sam dela človeka tako „milim, pohlevnim in rahlim,“ kakor govori o sebi dr. Mahnič, morajo protestanti s svojimi tremi sakramenti, s svojimi brezštevilnimi sektami in herezijami biti tem bolj servilni, nestrpni in krvoločni; ravno tako tudi „visoka episkopalna cerkev“ anglikanska, kateri vsi papeža mnogo manj, nego Rusi, ali, bolje rečeno, čisto nič ne priznavajo, v tem ko ga pravoslavni imajo vsaj za svojega patrijarha, no „odpadšega“ od pravoslavja. In vendar dr. Mahnič na vsakem koraku, kakor stara deva, koketnica z luterani vseh kalibrov in celó z Židovi, kakor on in njega adepti v teka poslednjih let tako često (pogostoma) dokažujejo dokumentalno.

Drugi tezis goriškega laži-proroka je: da pravoslavje zatira in zadušuje v največem slovanskem narodu vsak individualen pojav vsled c e z a r o p a p i z m a svojega.*) O c e z a r o p a p i z m u zdolej; kar pa se dostaje zatiranja vsakega individualnega pojava, naj bi ta konfuzni doktor ne bil o nas tako slabega mnenja, češ, da smo v kratkih petih letih pozabili dokument, ki je ne le nam posvetnjakom, nego celo duhovenstvu pod ugrozo kanonične kazni prepovedal vsako besedico in vsako osobno mnenje v zadevah cerkve, katere člani smo, in nizvel (privedel) nas na stopinjo glupih in topcumnih ovac, dà, celo niže, kajti ovce smejo vsaj blejati, mi pa celó zvoka ne smemo dati od sebe, češ, molčite, cerkev smo mi štirje, vi pa ste le „misera contribuens plebs“.

V pravoslavnej cerkvi ima vsak njen člen svoj glas, kateri sme povzdigovati smelo. Ako se moti, poučé ga razni doktorji bogoslovja ali drugi na to učeni možje.

Goriški doktor je morda kdaj kaj slišal o slavnem Levu Tolstem, kateri je v svojih filozofskih in bogoslovskih spisih objavil mnogo krivih naukov v zadevah vere. Cela

*) Glej „Rimski Katolik“ III. zvezek. 1892. str. 179, kjer si je postavil dr. Mahnič zares stalen temen spomenik kot kristijan, rimski katolik, rimsko-katoliški svečenik, slovenski pisatelj in kot Slovan.

vrsta učenih bogoslovcev, v njih glavi (na čelu) sam pokojni Nikanor, episkop hersonski, oborožili so nanj in ga pobijali in še pobijajo v raznih bogoslovskih časnikih. No nikomur iz svečenikov ali episkopov, še nobenej instanci ni svetske ni duhovne oblasti ni prišlo doslej v glavo klicati na tega „krivoverca“ grom in strele nebesne ali pošijati k njemu policijo in žandarmerije in vohune vseh poroč, kakor dela s svojimi protivniki družba dr. Mahnič. Tolstoj je sin pravoslavne cerkve; ako se moti, uči ga, opominjaj ga, privedi ga na pot istine. Ako pa na srce človeka ne deluje slovo istine, bodo še manj delovale razne kazni, razne nizke grdobije in razni dokumenti, ki oznanjajo „urbi et urbi“, da ta in ta je proklet. Časi takih mer so minuli za vselej, in kdor jih hoče ponavljati, podoben je mužiku, ki je sekal vejo, na katerej je sedel.

Servilnosti v pravoslavju ne vidimo; tudi ne v rimskokatoliški cerkvi; duh Evngelija je proti servilnosti, kajti Spasitelj je prišel na svet osvobodit vse brez različenja in zrvnat raba z gospodom. Pač pa vidimo najnedostojnejšo er vičnost in željo, dopadati se in služiti tako ali drugače onim, ki imajo večjo ali manjšo oblast, zopet ravno pri dr. Mahniču in njegovih trabantih. V tej servilnosti ti ljudje dokazujejo, da v človeku, v svojem bližnjem ne priznajo nobenega človeškega dostojanstva. Ti ljudje pripadajo (spadajo) k vrsti onih, katere i prijatelji i sovražniki prezirajo jednako globoko. Rabska duša — ali si morete predstaviti kaj bolj gnjusnega in bolj odvratiteljnega (odvrčilnega)?! In komu se oni doslej niso še prilizovali? Komu, od katerega čakajo vsaj najmanjšega dobička in najpičlejše koristi, niso gledali s fizijonomijo, „wie er sich räuspert, wie er spuckt“?

O nestrpnosti morem reči le to, da Ivana Husa niso pekli na počasnem ognju pravoslavni; znameniti slepi duševno in telesno Peter Arbez tudi ni bil člen vstočne cerkve. Grmade, inkvizicije in znamenite dragonade ne stojé v cerkvenej zgodovini Rusije, in „Te Deum“ po klanju in mesarjenju v Jernejovo noč pel se je na latinskem jeziku. Ali ni taka?

Ako je Rusija imela pravico, iti z mečem nad madjarske buntarje in razbiti jih pri Vilagosu, upam, da se jej ne more šteti v greh, ako je kaznovala svoje lastne buntarje Poljake v 1863. l. Ravno tako je postopala katoliška Avstrija s svojimi katoliškimi buntarji v l. 1848. in 1849. leta in pozneje v 1869. v Boki kotorskej. Ona je na to imela polno pravico, in le človek, katerega možgani so se skisali popolnoma, mogel bi reči, da je država kaznovala katoličane ali pravoslavne kot take. Ona bi postopala ravno tako, da so ti buntarji luterani, kalvinisti ali Židovi. Bunti niso religiozne vojske, nego narušenje državnega reda. Ob času poljskega bunta bili so Poljaki Ruse izza ogla, ali ne zato, ker so pravoslavni, nego zato, ker so jim vzeli svobodo. Rusi pa so kaznovali ne le Poljake katoličane, no

ravno tako i Poljake Židove, in vendar nikomur doslej ni prišlo v glavo tvrditi, da so vešali Židove kot Židove.

Vsaka država ima čuvstvo samoohrane, čuvstvo, katero dopušča popolnoma krščanska morala, kakor za posamičnega človeka, tako tudi za celo občestvo ljudij, to je, za državo ali za narod.

No tu se samo po sebi vriva vprašanje, ali ima sploh pravico govoriti o krvoločnosti človek, kateri je pred nekaj leti v ravno tem svojem glasilu jadikoval, da nima take oblasti, kakor bi si jo želel; češ, ko bi on mogel, porezal bi vsem ženskam jezike in zazidal bi jih v četiri stene in zakoval bi jih, da bi se ganiti ne mogle. In te ženske, vse brez izključenja, se pač nikoli niso buntale proti sveti osobi goriškega kalifa. Od kod in na kakej osnovi se je torej mogla izcimiti v njegovi nesrečnej glavici iskrena želja, nakloniti vsem slovenskim ženskam grenko osodo nesrečne Barbare Ubrik? In ako so se, česar ne znamo, ženske za to ali za drugo buntale, kriv je temu gotovo on sam; Rusija pa Poljakov ni silila vstajati na njo. Ko je Rusija mirila Poljake, ravnala je ravno tako, kakor ko je mirila Madjare: vešala je in streljala, kakor so sami buntarji vešali in streljali. Krvoločnosti pa ni bilo na nobenej strani, niti rezanja jezikov niti zazidavanja. Na to ima patent na vso Evropo izključiteljno le dr. Mahnič. Ostaje nam le zeleti, da bi bil vselej brez vsake oblasti, sicer: oj! oj!

„Mili, poblevni in rahli“ dr. Mahnič kot katolik par excellence, ohranil je torej kot nepravoslavni „najlepšo, najplemenitejšo lastnost slovansko!“ Ako sledimo za njegovo logiko, katera je ta lastnost?

Ako vidimo popolno konfuznost našega goriškega prijatelja v znanjih bogoslovskih, pač nimamo pravice zahtevati od njega znanja zgodovine in politiške geografije, kajti v njih si učenega naslova doktorja ni zaslužil.

Mož piše, da je pravoslavje „ločilo Slovane in odtujilo jih od (sic!) zapada in njegove omike in zasejalo mej nje seme čedaljnega (sic!) razcepljenja!“ Iz teh besed more se logično zaključiti, da so vsi Slovani pravoslavni, da so se vsi ločili in odtujili od zapada in njegove omike, in da je Rusija izmislila si znani deviz „divide . . .“, da bi te Slovane razcepila čedalje bolj. Dr. Mahnič, ki je s svojo stranko razbil Slovence na kakih deset strank in podstrank, stoji torej brezdvomno v službi Rusije in pravoslavja, ker neprenehoma „loči in cepi“. Po njegovi tvrditvi je Rusija vstvarila slovensko klerikalce z raznimi sektami (Mahnič, Kalan, Kljun itd.) in narodno-naprednjake in cirilometodijevce; Rusija je Čehe razcepila na Staro- in Mladočehe, Hrvate na narodno stranko in stranko prava, Srbe na radikale in liberale itd. Ni torej čuda, da jo dr. Mahnič vidi neprenehoma pred očmi, kakor človek v „delirium tremens“ razne škratelje.

Kar pa se dostaje posebe cesaropapizma, to pač prvi pogled v zgodovino dokazuje, da naslov „glavarja Cerkve“

nosil je le slaboumni car Pavel I., katerega so bistroumni in prekanjeni jezuviti zapleli v svoje mreže. Ko pa se jim ni posrečilo, zagrohartati pri pomoči carja v roke rusko cerkev, razprostranili so sluh, ki se doslej drži v plitvih glavah, da v ruskej cerkvi je car — papež.

Izvestno je, da so papeži sami, v interesu cerkve in svoje oblasti, od nekdanj zaključali z raznimi vladarji konkordate, kateri so dajali tem vladarjem pravico imenovati episkope in tako imeti vpliv na cerkvene zadeve. Tako pravico ima, med drugimi, celo prezident francoske republike po konkordatih sv. stolice s Francijo, in Carnot izbira si episkope sam, da si on celo — krščen ni! V Rusiji pa sv. sinod predstavlja carju na prazne stolice po tri kandidate, iz katerih on po jednega izbira in potrjuje.

Cesaropapizma je torej v Rusiji manj, nego v kateri si bodi drugi državi. Ni slučaj, da bi cerkvena oblast v Rusiji po volji carja ukrenila kaj proti kanoničnim postavitvam, kar pa se je često slučajalo v drugih državah.

Saj vidimo, da se v ugodu državi v jednej dajo nove privilegije, v drugej pa prezirajo stare.

Ruske dobro poučene gazete objavljajo, da od soglasenja med sv. stolico in ruskim praviteljstvom ni daleč. Zbližanje modrega Leva XIII. s Francijo, zavezništvo Rusije daje nam opravičeno upanje, da se izpolni goreča želja vsakega Rusa; da bode skoro Rusija imela v Vatikanu svojega posla, sv. stolica pa v Petrogradu svojega nuncija. Pojavljanje nuncija v severnej stolici bode označala (pomenjala),

da Rusija priznaje nesporne pravice sv. stolice na usurpatorki ugrabljeno jej cerkveno državo. Francija prisojedini se brez dvoma k Rusiji v tem vprašanju; priznanje francoske republike mora dati poguma italijanskim republikancem, in kdo ve, ali ne uvidimo kmalu druge trojne zveze: Francija, Rusija, Vatikan. Da bode imela ta zveza na svojej strani polovino Nemčije, to dokazujejo resolucije nedavnega shoda katolikov v Fuldi. Taka zaveza gotovo prisili tudi latinizatorje obrniti oje svojega voza nazaj; in ako so fanatiški francoski episkopi naposled vendar po sovetu in po povelju glavarja Rimske cerkve srečavali nedavno prezidenta Carnota na njegovem potovanju in mu izjavljali pokornost zakonom republike, bode bolj kot gotovo tudi naš dr. Mahnič, ako ne danes, to jutri iz Savla — Pavel. Vse na svetu se dandanes spreminja jako skoro (naglo). Kdo bi bil pred četirimi leti dopustil misel, da Bismarck more pasti? In sedaj — kdo je on? Kandidat na zatožno klop! A nekdanj je on dajal instrukcije glede cirilo-metodijevske cerkve. Pri pomoči slovenskih latinizatorjev seznanil je Nemce z našo deželo, o kateri se jim dotlej celo sanjalo ni. Njegova nedavno vse-mogočna roka napisala je njegovim pomočnikom med Slovenci fatalno „mane, thekel, uffersin.“

O tem naj bi oni dobro pomislili! Plavati proti vodi je opasno. Sicer pa so oni privajeni, sukati plašč po vetru in združujejo v sebi redno lastnost „služiti ob jednem i Bogu i mamonu“.

Roščin.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаша.

15. junija tekočega leta minulo je 15 let, kar je Petrograjska mestna uprava prevzela od vlade 16 narodnih učilišč v svoje vodenje. S tega časa je število narodnih učilišč naraslo do 281, med kojimi je 153 moških, 126 pa ženskih. Kar se dostaje njih higijene, moramo priznati jih za izvrstne, celo za zgledne. Učiteljska plača se je povečala od 14 rub. 30 kop. na mesec do 50 rub. Veči del teh učilišč ima svoje knjižnice. Najubožniši učenci i učenke dobivajo pri učiliščih malico na mestni račun, na katero potrebnost mesto vsako leto trati okolo 5000 rub. V teku 15 let završilo je učenje v teh učiliščih 17.887 otrok obojega spola. Splošno število učencev i učenk se je za ta obrok pomnožilo od 899 do 13.750 duš, a število okončivših tečaj povečalo se je od 88 do 2482 dec. Vse te šole stale so mesto tekočega leta 613.000 rub. Upravlja s šolami poseben mesten odbor pod predsedstvom g. Stasjuleviča, znamenitega, a po mojem, če bo vam všečno, (soglašamo z Vami. Op. ured.) razvpitega urednika „Vest. Evropu“, jedinega, še nekoliko merodavnega slovesno politiškega glasila nmirajočih zapaduikov, to se pravi zamejnih, naj bolj nemških liberalcev na ruskih tleh, kar pa pomeni samo to, da si je zapadni liberalizem v Petrogradu zvil najbolj toplo gnezdo, da severna stolica polagoma koraka za vso Rusijo, če ima to predsedstvo kako politiško podstavo; ali verojetno je, da lične (osebne) zasluge za narodno naobraženje uže pobelevšega pobornika zapadne kulture v tej reči ni najmanjši ekvivalent. Vsako učilišče ima 3 razrede, iz kojih se najmlajši uči samo 1 tretjino leta z učiteljico, a 2 bolj

stara razreda učita se 2 tretjinki leta z učiteljem. Tak usus seveda nauke oslablja, zakaj pa da ga mestni očetje trpé še doslej, mi ni znano. Morebiti, da jim nedostaje sredstev, v Moskvi pa so vse narodne šole uže davno jednorazredne. Celó Odesa je v tem pogledu okrilila Petrograd; kajti tudi tam so narodna učilišča le dvorazredna. Nedeljskih šol je v Petrogradu samo 8, med njimi 6 moških i 2 ženski. Tip teh šol so uvedli še le leta 1879., a število njih je do danes ostalo isto. Nedejske šole so prav za prav šole za delavske ot oke z večernimi učnimi urami; v Petrogradu pa ste taki šoli doslej še samo 2, ali tudi ti 2 vzdržuje tehniško društvo. Mestnih ministrskih učilišč pa je v Petrogradu 7, med njimi je 5 moških, 2 pa ženski. Iz 15.887 učencev i učenk, okončivših mestne narodne šole, moglo je uadaljevati svoje naobraženje v ministrskih mestnih šolah le 4000 glav.

Sploh pa so nedeljske šole v Rusiji uvedli še le v 60ih letih tega stoletja. Očka jim je Platar Vasiljevič Pavlov, dobro znani profesor zgodovine v Petrograjski univerzi. Ta zaslužen mož-učenjak je nedavno praznoval 50letnico svoje učene i sploh knjižne delavnosti. G. Pavlov bil je pred 30 leti še v Kijevu, a popečitelj Kijevskega šolskega okraja bil je tedaj slavno znani Nikolaj Ivanovič Pirogov, koji je po svoji smrti skoro zavzel med ruskimi vrachi i ruskimi pedagogi prvo mesto; to mesto zavzema še do naših dnij O poslednjem je nedavno g. Pavlov priobčil reporteru „St. Peterb. Gaz.“ naslednji anekdot: „Jaz sam sem se odpravil, pripove-

duje g. Pavlov radovednemu novinarju, na Podolje*), da bi obiskal svoje prvorojeno detice — nedeljsko šolo, katero se mi je posrečilo urediti posle nemalih sitnostij i trudov. Med množico zamazanih i zakrpanih paglovcev našel sem učitelja, kateri je usmehljaje se, besedoval s svojimi poslušalci. Ta učitelj je bil: moj najvišji mestni (tamošnji) načelnik, popčitelj Kijevskega šolskega okraja. N. J. Pirogov „Ахъ, это-Вы, Николай Ивановичъ.“ oprostite me, pri takem učitelju mojega nadzora pač ne bo treba. . . „Нѣтъ, нѣтъ, Платонъ Васильевичъ!“ odgovoril mi je preživo i pregoreče g. popčitelj, hodite nadzirat, kakor ste hodili doslej; kajti jaz vedno dvomim gledé svoje nove delavnosti, vedno se mi dozdeva, da česa ne delam tako, kakor bi mi bilo delati. Vaši soveti mi bodo pri mojem delu zlata vredni.“ Ta historično-resnična scenka napominja nam prizore iz življenja največjih pedagogov, kakor na pr. J. A. Komenskoga i dr.; i res je, da Rusi g. Pirogova prispevajo čes-kemu velikanu-pedagogu i delajo to menda po pravici.

Božidar Tvorcev.

Izdelan je nov ustav za ruska mesta. Najznamenitše črte njegove so te-le: Vladin nadzor je pojačan, razširjeno je sodelovanje gubernske uprave v delih mestne samouprave. Vzájemni odnošaj mest in vladinih organov je točno označen zakonom. Izvršujoče delovanje mestnih uprav in denarno računovodstvo je urejeno. S tem se najbolj razlikuje nov ustav od prejšnjega ustava

*) Tako se zove stari Kijev, nižna polovina vsega sedanjega Kijeva, razprostrša se pod gorami vdol pobrežja Dnjepra.

Idem.

od l. 1870. Ta novi ustav napisan je v duhu večine zapadnoevropskih mestnih ustavov, kakor so se uvajali uže v prvi polovici našega stoletja.

(12) 25. julija t. l. praznovala se je seosebno v Moskvi stoletnica pisatelja kn. P. A. Vjazemskega. Odlikoval se je v kritiki na pr. del Von-Wizina, katero jako hvalijo. Mnoge njegove pesmi so polne lepih, vzvišenih mislij, lahke in elegantne, ter jih štejejo med bisere ruskega pesništva, za to jih večkrat nahajamo v raznih hrestomatijah. Zanimivi so seosebno njegovi spomini: „Старая записная книжка.“ Pisatelj je bil za mnogimi velikimi pisatelji; taki so bili: Puškin, Žukovskij, Karamzin, Gogolj. Nježno je skrbel za druge pisatelje na pr.: za Baratsinskega, Kolcova in Ščerbino.

Zakon od 14. marca 1887. l. prepoveduje vsem inostranim podložnikom kupovanje zemljišč v 20 mejnih in z mejnimi sosednih gubernijah, se ve da na zapadu. Sedaj se čujejo glasovi, da bi razširili to prepoved tudi na inostrance v občé, če so tudi postali ruskimi podložniki. To se je uže zgodilo gledé takih inostrancev v Volynski guberniji. Drug zakon od 15. julija 1888. tiče se vstrojstva življenja inostranskih naseljencev. Po tem zakonu morajo se vsi inostrani naseljenci v Kijeviski, Volynski in podoljski guberniji pripisati k mestnim kmetskim in meščanskim občinam. S tem so hoteli zlitii inostrane naseljence z ruskim prebivalstvom, ali namena niso dosegli. Za to zahtevajo neki časniki, da se mejne gubernije v občé očistijo od inostranih naseljencev, ter da se razširi na nje zakon od 14. marca 1892, kateri ne dopušča inostranim naseljencem, naj so inostrani podložniki ali pa ruski, kupovanja, najema, in v občé rabe zemljišč v Volynski guberniji. C.

Ogled po slovanskem svetu.

a) slovenske dežele :

Prvi slovanski katoliški shod v Ljubljani se je vršil 29., 30. in 31. avgusta. Udeležilo se ga je blizo 500 duhovnikov, največ s Kranjskega, in vsega občinstva moškega in ženskega okolo 1500—1800. Poročila o številu se ne vjemajo. Slovenskih zastopnikov, z majhno izjemo, ni bilo prisotnih, in tudi posvetnega razumništva razmeroma malo.

Volila so se načelnštva 6 odsekov, namreč: šolski odsek, odsek za krščansko vedo in umetnost, za socijalne reči, za katoliško življenje, za tisk in za katoliško narodno organizacijo. V načelnštvo so bili voljeni predsednikom: dr. posl. Fr. Povše; za podpredsednike: dr. Serneck, Gr. Einspieler, dr. Mahnič; za tajnike: dr. Lipold, M. Šervicelj, dr. posl. Fr. Robič in Jos. Kompere; za zapisnikarje: M. Matek, Iv. Slavec, Fr. Treiber, R. Silvester. V stalno komisijo za II. slov. kat. shod pa so bili izvoljeni: dr. A. Čebašek, O. Detela, Gr. Einspieler, dr. Ant. Gregorčič, dr. V. Gregorič, Jurij Jan, And. Kalan, K. Klun, Jos. Kompere, dr. I. Križanič, dr. I. Lipold, dr. Ant. Mahnič, Fr. Muri, Fr. Ogradi, dr. I. Papež, dr. Jos. Pavlica, Fr. Povše, L. Ravnikar Fr. Robič, dr. I. Serneck, M. Sila Jos. Šiška, dr. I. Šušteršič in Fr. Treiker.

Predsednik osnovalnemu odboru dr. And. Čebašek je odgovoril 29. avg. zvečer udeležnike shoda; glavni poročevalec dr. Iv. Šušteršič pa je prečital svoje poročilo o delovanju osnovalnega odbora.

Prvi slovesni shod je bil 30. avg. zvečer. Prisotna sta bila knezoškof Ljubljanski dr. Misija in knezoškof Mariborski dr. Napotnik; došel je tudi dež. predsednik bar. Winkler. Knezoškof dr. Misija je govoril o narodnostni ideji, knezoškof dr. Napotnik pa o trdni zaslombi, ki jo je imel slovenski

narod v katoliški cerkvi. 31. avg. sta bila 2 slovesna shoda. Dopoldne so govorili kanonik dr. I. Križanič o veri in narodnosti, kanonik Klun pa o verski šoli; župnik Gr. Einspieler o verski in narodni šoli za koroške Slovence; prof. dr. Mahnič o veri in znanosti; kanonik I. Flis o krščanski umetnosti, zlasti v Slovencih. Popoldne g. vikar A. Kalan o socijalnem, vodja Fr. Povše o agrarnem vprašanju, prof. dr. Pavlica o katoliškem življenju; zdravnik dr. Gregorič in župnik Sila o časnikarstvu, dr. Šušteršič o kat. narodni organizaciji. Dopoldne je knezoškof dr. Misija govoril še v stolni cerkvi.

Debate so bile v raznih odsekih; najbolj je razburila debata v odseku za šolo, kjer je moral arhivar in kurat g. Koblar braniti vodstvo in družbo sv. Cirila in Metoda proti napadom od strani dr. Pavlice in pritrjevanja dr. Šušteršiča. Dr. Pavlica je rekel, da za farne podružnice sv. Cirila in Metoda, katere so se nasovetovale, je treba naklonjenosti naših vladik. Ti pa da ne morejo biti sedaj za družbo sv. Cirila in Metoda, kajti pri njih da vlada neka antipatija proti družbi. Temu ni čuda. Saj se je plesalo pri neki veselici podružnice sv. Cirila in Metoda po polnnoči, in drugi dan, v zapovedan cerkveni post, uživala so se mestna jedila. Gosp. Koblar poudarja nato, da družba sv. Cirila in Metoda stoji na katoliški podstavi. Če se črtež prestopi tu i tam, temu ni krivo društvo. Saj ima tudi cerkev ude, ki nam pravim katolikom niso všeč. Ako niso Vam sedanji govorniki po godu, izvolite druge. A vendar mislim, da sedanji odbor ni tako slab. Predsednik je vse časti vreden duhovnik, tajnik isto tako odličen duhovnik. Če je kaka napaka, no, naj se odpravi, a neizruvajte z ljuliko tudi pšenice. 9000 udov vendar ne boste hoteli obsoditi, da ne vedo, kaj delajo, ti

uže dobro vedo, kaj delajo. „Slov. Narod“, po katerem poročamo, ima v oklepu na to naslednje besede: „Ponovljeni smeh in krohotanje, ki neče ponehati. Predsednik v jedno mer zvoní in kliče, naj bode mir, a še le čez par minut poleže se turbulentno vpitje. Predsednik Klun: „Jaz prosim zborovalce, naj na tak način ne motijo govornika, saj bode vsakomur prilika, pošteno mu odgovorjati“. Na to nadaljuje g. Koblar: Družba sv. Cirila in Metoda je po pravih dobra družba (Klici sedaj ne!), zatorej krepko podpiram nasvet pripravljalnega odbora, da se toplo priporoča ta družba!“

Omenimo še, da niso hoteli sprejeti g. Luka Svetca za govornika o družbi sv. Cirila in Metoda, in sicer, kakor konstatuje sam, zaradi tega ne, ker je trdil, da je treba dandanes poštovati v evropski politiki narodnost, kateri se uklanja vse. Svetec ni hotel reči s tem drugega nič, kakor da rešitev narodnega vprašanja je tudi za Slovence najnujnejša.

S postopanjem proti družbi sv. Cirila in Metoda a'i, kakor pravijo, proti njenemu sedanjemu vodstvu, so se najboljše označili duševni očetje slovenskega katoliškega shoda, in ko bi bilo isto vodstvo v angeljskih rokah, naklonjenosti bi si družba ne bila pridobila od te strani. Punctum! O vsem drugem, kar je važnega za narod in zanimivega za naše čitatelje, bomo poročali v bodoče, in to tem bolj, ko se ni objavilo še vse, kar se je govorilo. Sreča, da ima narod še zagovornikov, in da tudi večina duhovščine ni v tem taboru, v kateri bi jo radi spravili po dovolj dokumentovnem tiru. Slava borilcem poštenjakom!

„Slovensko društvo štajersko“ je imelo 21. avg. v Celju svoj občni zbor, ki je sklenil jednoglasno 5 resolucij. V I. resoluciji se poudarja, da Slovenci ne zatirajo Nemcev, ako zahtevajo uradnikov profesorjev itd., zmožnih slovenščine, zato da se je nadejati, da ne bode vlada poslušala neosnovanih pritožeb od strani raznih mest, trgov in občin, kjer imajo Nemci oblast v rokah, temveč da se bode vlada držala strogo zakonov ter jih zvesto izvrševala. II. resolucija, predlagana tudi po društvu, se glasi:

II. Obžalujemo narodni prepír med kranjskimi Slovenci kot zelo nepotreben, po sovražnikih Slovencev tje zanesen in neten, ter izražamo glede na položaj najiskrenejšo željo, da se zopet porazumejo in spravijo v bratski ljubezni, sebi in nam v največjo korist, ali o nasprotstvih vsaj razpravljajo le stvarno, vselej dostojno in brez sovraštva med seboj.

Državni poslanec gospod dr. L. Gregorec nasvetoval je resolucijo:

III. Izrekamo ganenega srca društvom: sv. Mohorja, sv. Cirila in Metoda, Maticice Slovenske, zlasti pa še „Pevskemu slovenskemu društvu“ v Ptuj in vsem Sokolskim društvom za njihovo vspešno in sijajno delovanje svoje najiskrenejše priznanje in domoljubno zahvalo.

Deželni poslanec g. dr. Serbec nasvetoval je resolucijo:

IV. Obžalujemo, da se z vladino podporo snujejo čisto nemške šole v malih, večinoma slovenskih mestih in trgih na Slovenskem Štajerskem, pa tudi tam, kder so kakšne fužine, ker v vseh teh šolah je ogromna večina učencev slovenska, in bi ne mogle dosežati ljudskim šolam postavno določenega smotra, temveč širile bi le nevoljo in prepír tudi v krajih, do sedaj mirnih, dočim sedanje šole določenim namenom tam vsaj deloma ustrezajo.

Gosp. dr. L. Filipič, odvetnik v Celju, nasvetoval je resolucijo:

V. Izražamo naposled željo, naj državni slovenski poslanci, brž ko se to pokaže umestno, osnujejo poseben jugoslovanski klub.

Delalsko podporno društvo v Trstu je 4. sept. pričelo praznovanje 10 letnice blagoslovljenja svoje zastave s tem, da so šli delavci in delavke v velikem sprevedu pod svojo zastavo k svečani maši pri novem sv. Antonu. Na koru je krasno pelo Slovansko pevsko društvo slovensko mašo. Velika cerkev je bila natlačena, a mnogo ljudstva je gledalo spreved, vrnivši se z zastavo v društveno poslopje, in spremljan z godbo veteransko. Popoludanska veselica pa se je zastran protečega dežja odložila. Ob tej priliki pokazalo je jedno samo društvo, da v Trstu ni samo ital. živelj, kakor se opisuje na zunaj, in da „lingua del paese“ se imenuje krivično samo italijanščina. S to lažjo se služi najmanj drž. interesom, in ravno državni organi bi niti dovoljevati ne smeli, da se ista laž ponavlja vsakdan po iredentovskih novinah, in se z isto lažjo kopičijo razne krivice na slovansko naseljenje.

Društvo sv. Cirila in Metoda v Ameriki je praznovalo 14. avg. tretjo obletnico svojega obstanka. Društvo, katero je imelo začetkom sedež v Toweru in podružnico v Ely-ju, sestaje sedaj iz 2 društev, potem ko se je spremenila podružnica v samostalno društvo. Obe prvi leti so obletnico praznovali v Toweru, letos pa skupno v Ely-ju (25 milj od Towera). Došli so pevci slovenski (5) od sv. Tomaža iz Merriam, in veselica je bila prav lepa, udeležili so se je tudi Angleži. Nemci, Švedi, Irci, ki so jako rado poslušali slovenske narodne pesmi. Tudi pri maši so peli slovenske pesmi; generalni vikar I. F. Buh in pa č. g. Bajec sta razlagala pomen teh društev, Towerskemu društvu je predsednik Štef. Pašič, podpredsednik Jak. Skala in tajnik J. Murnik. Društvo ima bolniški odbor in šteje 48 členov; ima tudi lastno hišo. „Amerikanski Slovenec“ se širi med društveniki in drugimi Slovenci. Vidi se, da so složni med seboj in se veselé skupnih shodov, na katerih se okrepjajo z govori in slovensko pesmijo.

„Amer. Slovenec“ od 19. avg. je prav lepo opisal zgorej omenjeno veselico.

Družba sv. Cirila in Metoda dobiva novih prijateljev, odkar so takó neosnovano napadli njeno sedanje vzorno vodstvo. Kajti iz vseh pokrajin slovenskih se oglašajo rodoljubi s protesti proti tem krivičnim napadom, zajedno se razodeva v teh protestih priznanje vodstvu, potem specialno izkušnemu in modremu slovenskemu prvoboritelju, v narodnem delu osivelemu Laki Svetcu, kakor tudi pogumnemu duhovniku Koblarju, ki je odločno zagovarjal vodstvo in družbo sv. Cirila in Metoda. Naj bi novo gibanje primerno pomnožilo podružnice tega našega šolskega društva; naj bi zlasti tudi naše rodoljubke v povečanem obsegu posegnile vmes in takó vzdramile ves narod za sveto narodno delo, katero se najplemenitiše kaže v delovanju družbe sv. Cirila in Metoda. Mi se nadejamo, da lekcijska, ki so jo dobili napadniki, ne ostane brez sadu; kajti narodne novine se postavljajo v največem soglasju po robu tem, ki so se predrznili na katoliškem shodu krivico delati narodnim svetinjam.

Kratek sestavek poduku in pravil o kolerí je razposlalo c. kr. namestništvo na slovenskem jeziku in 1 izvod tudi našem listu.

Dr. Fr. Celestin, slovenski rojak, je umirovljen kot profesor velike gimnazije v Zagrebu, v tem ko utegne kot lektor še nadalje poučevati na hrvatskem vseučilišču. Nadejati se je, da ta naš učenjak in mislilatelj bode mogel odslej več časa posvetiti pisatelje.

vanja na korist Slovanstva. Slovencem pripomnimo, da je ta požrtvovalni rodoljub krepkega zdravja v najboljših moških letih.

b) *Ostali slovanski svet.*

Cesar ni šel v Galicijo, in tudi velike vojaške vaje so se skrčile letos v najožje meje, in to naj bolj zaradi kolere, katera žuga sedaj tudi preko Nemčije v naše cesarstvo; Kajti v Hamburgu razsaja hudó in strašno, tu pa zopet zaradi velike nemarnosti mestne uprave, katera je pri največem blagostanju dopuščala po celo predmestja v največi nesnažnosti. V Veliki Nemčiji imajo povod, kakor se razkriva sedaj, dovolj pometati tudi pred svojim pragom, in ne samo vtikati se z neumestne kritiko v druge države.

Deželni zbori so se otvorili 9. t. m. Na Češkem je 11 poslancev iz velikega posestva odložilo svoje mandate. Nekateri so to storili zaradi zasebnih, tudi zdravstvenih vzrokov, drugi pa zastran političke situacije. Nemška levica snuje svoje nade nato, da bi utegnila vlada razpustiti češki dež. zbor in sestaviti tako večino, ki bi nadaljevala izvršnje Dunajskih punktacij. Ta levica, s Plenerjem na čelu, prezira prvotno stališče, s katerega je razglašala vlada in je tudi staročeška stranka udala se punktacijam, da bi Čehi in in Nemci prostovoljno in torej v soglasju sprejeli te punktacije in tako zares napravili mir med obema narodnostima. Ako bi se sedaj vsiljevale ali uzakonile punktacije proti volji češkega naroda, bilo bi to proti prvotni ali vsaj razglašeni nameri pravega sporazumljenja in pomirjenja; bilo bi to vsiljenje ali oktroa, kar bi ne moglo služiti ne narodnim ne državnim interesom. Čehi se zatorej tudi takega vsiljevanja ne bojé, ker pravo bi bilo na njih strani, in pravo mora naposled zmagati v pravni državi. V ostalih dež. zborih s pomešanim naseljenjem bodo tudi sedaj kazali se narodnostni prepiri, ker dejanske ali umetne večine se vedejo po formalnem parlamentarizmu, v katerem vlada tudi pestno ali darvinistiško, ne pa ono pravo, katere ima svojo podstavo tam, od koder dobiva tudi vsa pozitivna morala svojo moč, namreč v popolni pravičnosti drugega k drugemu. Najlepša prilika bi bila v dež. zborih proteste razglašati v smislu ločenja narodnostnih vprašanj iz dež. zborov, kjer se pri sedanjih sestavi teh zastopov niti gmotna vprašanja ne rešujejo v smislu pravičnosti. Deželni zbori bi bili sposobni za pravično reševanje vsaj materijalnih interesov jedino tedaj, ko bi se jim odstranila i najmanjša oblast, vtikati se v narodnostna vprašanja. Deželni zbori, kakoršni so sedaj, morejo pravično in vspešno delovati jedino v nemešanih deželah, kakoršna je salzburska in gorjujevstajjska; povsod drugod, celo v Niži Avstriji, so ti zbori pri sedaj prevladajočem občem mišljenju krivični. Čuditi se je slovanskim dež. poslancem, da tratijo čas in snujejo nade do boljšega s tem, da skušajo predlagati spremembo volilnih redov. Ne in ne! To ne vede do ciljev; bolje je osnovati proteste in zopet proteste proti fundamentalno napačni zasnovi dež. zastopov, ki, kakor rečeno, so primerni jedino za nepomešane pokrajine.

Na Moravskem prede staročeški stranki po glavi, kakó bi se ohranila; poprej je pobirala mrvice; odslej, pravi njeno glasilo „Mor. Orlice“, bode postopala odločnije. Odbiva od sebe pridevek „vladnosti“, vendar hrepni po starih zaveznikih desnice. „To naše postopanje proti neprijaznim tokom političkim pa se bode temeljno (podstatně) ločilo od postopanja mladočeškega. Mi pri svojih korakih na obrano narodnih prav ne bomo se postavljali zunaj države, niti ne operovali „uráženim a dráželěnim vznešené plavy statu, aniž konečně přirozené spojence sve budeme od sebe odpuzovati“. Nasprotno z odločno in dostojno taktiko bomo skrbeli zato, da bi z dosedanjiimi zavezniki odločujoče kroge preverili zopet o tem, da zahteva najlastnejši interes Avstrije, da njena vlada ne bi postopala hudó proti tožbam in pravom češkega, ampak z rednim izvršenjem narodne jednako-pravnosti in varovanjem samouprave zemelj skrbela zato, da bi bila ta država trdnjava prave pravičnosti in jednake ljubezni k vsem narodom“.

Kakor se vidi, propadla je ta stranka na Moravskem uže takó daleč, da ovaja mladočeško stranko z največo podlostjo in si hoče pomagati s takó nizkimi sredstvi. „Selské Listy“, ki izhajajo v Olomucu, pa odgovarjajo na najnovejšo taktiko majajočih se staročeških oportunistov takó-le: „Stori prav, a ne boj se ne cesarja ne kralja. In naše češko državno pravo, od samega najjasnejšega vladarja tolikokrat priznane, je takó dobro, da ž njim moremo stopiti i pred njega, in da to bode pomagalo v teh vzvišenih krogih bolje, nego to nizko plezanje za redi in poviševanjem, katero je v svoj čas napravilo najžalostniši vtis na najviših mestih, da se je moralo proti temu (dotírání) posebno zavarovati. In to nizko počenjanje, to podlizanje približalo je vprašanje izvršenja češkega državnega prava najbolj.“

Ali ne hodijo podobnih potij „konservativci“ na Slovenskem? Ali niso oni ovajali narodno stranko kot panslavistiško, da so prozvali znani in osodni skupni pastirski list? Ali ni celó na I. slov. katoliškem, shodu k anonik Klun ovajal naše slovenske poslance s sedaj modnim, v nekkih krogih jednako pomenljivim strašilom Starčevićancev? Kakor na Moravskem sedaj in poprej na Češkem, mora taka stranka, katera je pod zaščito kanonika Kluna, propadati tudi na Slovenskem, in prav je, da je tako. O stvarih bodemo mi še govorili.

Hrvatje v Dalmaciji. V bagdan Velike Gospe (15. avgusta) t. l. sešla se je šestnajstoria dalmatinskih hrvatskih dež. poslancev v Splitu (Spljetu) ter vsled razgovora razglasila svoj stari program od 6. avgusta 1889., ko so bili zjedinjeni še vsi hrvatski poslanci, in zatrjuje, da se bodo

tega programa držali i na dalje. Ta program se glasi v izvorniku: „Program „Narodnog hrvatskog kluba“. Novi zastupnici, pristupivši prvi put na sabor, pristadoše na stari program narodne stranke dneva 8. lipnja 1875.

Svi zastupnici „narodnoga hrvatskoga kluba“, ostajū pri načelim staroga programa, nahode potrebno proširiti ga prama današnjemu razvitku stranke, a to kako sledi: 1. „Narodni hrvatski klub“ stoji nepomično na stožernom temelju državnoga prava hrvatskoga i „cjelokupnosti Hrvatske“. Prama tomu teži da se Dalmacija što skorije sjeđini sa Hrvatskom i Slavonijom, i da se Hrvatskoj državi povrate sve stare njezine časti. 2. Pod zaštitom toga hrvatskoga državnoga prava, Hrvati i Srbi u Dalmaciji uživaju ista prava u svakom pogledu, kako sačinjavaju isti te jedan narod, izvan kojega nepriznaje se da ima drugoga u Dalmaciji. 3. „Narodni hrvatski klub“ dužan je i spravan u svaki sgodni čas potražiti, da bi naš premilostivi kralj, na temelju narodnih i pisanih prava potvrđenih Njegovom svetom rieči, sjeđinio Dalmaciju sa Hrvatskom i Slavonijom i povratio državi Hrvatskoj sve njezine česti. Dok se to oživotvori — da se sve to bolje spravi narod na to oživotvorenje i to lašnji mu se put prokrči — „narodni hrvatski klub“ nastojati će svimi zakonitim načini: da kriepi hrvatsku svijest, da ponarodi sve učione i urede u zemlji, da se zemlja rieši talijanštine i obrani od niemčenja. 4. „Narodni hrvatski klub“, nemiešajūc nikako vjero sa narodnosti, niti ovo dvoje spajajūc, braniti će staroslavenštinu u crkvoj službi, kao stečevinu naroda i uslov prosvjete. 5. Promieūci svaku granu blagostanja u zemlji, u ovom će krugu osobito nastojati da se Dalmacija željeznicom spoji sa monarkijom, kao i to da se glavne luke na Jadranskom našem moru željeznicom privežu Bosni, prirodnomu zaledju Dalmacije, bez koje Dalmaciji nema ni hrane ni obrane.“

Na to razglašenje in utemeljenje tega razglašenja odgovarja šestorica, ki se je ločila iz „Nar. hrv. kluba“ ter sestavila svoj poseben „Hrvatski klub“ (Biankini — Buzetić — Ljubić K. — Paštrović dr. J. — Perić V. — Šarić Mate). Ta šestorica trdi, da ni se ločila samo zaradi predloga o čitankah, ampak zaradi obsežniše vsebine predloga, ki ga je bil stavil dr. Pugliesi. Poslednji da ne misli samo na čitanke, nego na vse javno življenje, da ima vsekdar in povsod nerazdružno stati ime srbsko z imenom hrvatskim, to pa da podkopava hrvatsko državno pravo. Šestorica priznava Srbom njih prava pod „zaštitom hrvatskoga državnoga prava“, Srbi da pod to zaščito ne uživajo nikakega prava, koje bi sezalo v drž. hrv. pravo, drugače da bi bilo to srbsko hrv. pravo, in Hrvatska bila bi srbsko-hrvatska država. Zato da je 2. točka programa „narod. hrv. kluba“ pogubna. Šestorica očitā dalje šestnajstoriči, da poštevā nasprotujoče činitelje, v tem ko šestorica hoče nepremično stremiti za izvršenjem hrvatskega prava državnega. Po teh 2 točkah torej da se razločujeta oba sedanja kluba. Vidi se, da jedna, prva točka je načelna, druga pa taktična.

Gledē na taktiko priznajemo mi, da je šestorica srečnejša, nego pa šestnajstoriča; kajti, dasi tudi mi menimo, da izvršenju hrv. drž. prava so sedaj na poti mnog činitelji, vendar se z nepremičnim stremljenjem za tem izvršenjem obuja in oživlja narod, in to je v pogledu na jugoslovanske narode nepreračunljive važnosti. Te narodnosti morajo priti vsaj do jasne in odločne zavesti o svojih pravih, in nato je delovati pred vsem narodnim zastopnikom. Mi iz istih vzrokov pobijamo slovenske oportuniste, kateri zane-marjajo nepremično naglašanje slovenskega narodnega programa, ki je obsežen v programu nacijske avtonomije za vse narode. Slovenski oportunisti so še slabši, nego dalmatinski, ker narodna avtonomija ima manj zaprek, nego državno pravo bodisi hrvatsko, češko ali avstrijskih Rusov, in je to razvidno uže iz dejstva, da je grof Taaffe s punktacijami za češke Nemce pričel polovičarsko in nedosledno dotikati se nacijske avtonomije.

Kar pa se dostaje načela, vsled katerega spravlja šestorica srbsko narodnost pod zaščito hrvatskega državnega prava, je to nekako zamotana stvar, katera ima nekoliko analogije s češkim državnim pravom gledē na Nemce. Ali sporazumljenje med Srbi in Hrvati bilo bi pač vendar laže, ne da bi trpela kaj materijalnost hrvatskega državnega prava. Mi bomo o stvari posebe govorili prilično, ker je važna in se dostaje tudi programa, kakoršnega se drži „Slovanski Svet“, programa, katerega bi se bilo držati poleg Slovencev sosebno tudi Hrvatom in Čehoslovanom.

„Bošnjak“. List za politiku, pouku zabavu, pravi v št. od 1. t. m. nasproti Hrvatom in Srbom o slovanski narodnosti v Bosni in Hercegovini: „nit smo Hrvati, ni Srbi, jesmo i ostajemo Bošnjaci“. Srbe in Hrvate hoče ta list pripoznavati le po njih zasluženju kot učitelje, dalje pa da ne ide. Spominja na svojstva slovanskega naseljenja, katero zaradi tega naj se imenuje „bošnjaško“. Vidi se, da ta list dela lahko propagando za tuje interese, ko vstvarja posebno „narodnost“ Bošnjakov. Mnogo mu v resnici pomagajo prepiri med Srbi in Hrvati. Saj so tudi Slovence delili med Kranjce, Korošce etc, in še sedaj so nekaterim Nemcem Slovenci Krainger“ ali pa ponajveč „Windische“. „Bošnjak“ pa bi prišel v stisko, ko bi ga vprašali za dokaze, kateri bi opravičevali vstvarjenje posebne slovanske narodnosti v Bosni in Hercegovini; po njegovem bi zaslužilo naseljenje vsake pokrajine ime posebne narodnosti, kajti te razlikice pričenjajo uže pri vaseh, dā, pri jedni in isti občini, pri vaseh na hribih in dolih, ki se držē skupaj, po tem pri okrajih itd.

A Hrvatom in Srbom je ravno počenjanje v Bosni in Hercegovini zaresen opomin, da se poravnajo med seboj, ker drugače bode Bosna in Hercegovina poprej tuja, nego pa to, kar je sedaj. Prepri med Hrvati in Srbi spada med najnesrečnije in neumestnije med Slovani.

Bosna in Hercegovina sta dajali doslej naši skupni armadi 8 batalijonov; sedaj so vstvarili še 4 nove, takó da jih je skupno 12. „Fremdenblatt“ hvali vojake iz teh pokrajin ter pravi, da bodo širili zapadno kulturo med avtonomnim slovanskim naseljenjem. Za zapadno kulturo zares skrbé tudi z drugimi sredstvi, da se širi med Slovani Bosne in Hercegovine, in sicer v toliki meri, da ti zemljepisci, ki so označevali ti dve deželi pred 10 leti, bi ji sedaj niti ne spoznali več. Po mestih, pridi kamor koli, naletiš na nemške napise po ulicah: od carjeve ulice postala je Kaiserstrasse, čubanje čuprija ima sedaj ime Hirtensteg. Na cesti izpod Romanije planine preko sv. Viteza so vrezana v kamen imena Johanna Buh, Helenenbach, Karolinensattel. V rudokopih so imena Rottschild-Gang, Szlavy-Stollen, Kallay-Gang.

Kongres miru je bil letos v Bernu na Švicarskem. Nekateri so hoteli govoriti in tudi govorili o narodnostnem vprašanju, drugim pa to ni bilo po volji. Prvi židovski list Dunajski je odločno bil proti postavljanju narodnostnega vprašanja v program kongresov miru.

Mi pa bi vprašali: Kak pomen pa naj imajo taki kongresi, ako nimajo moralno pospeševati mirnega rešenja ravno tega najvažnejšega vprašanja za te narodnosti, katerim se je boriti za obstanek? Farizejci, ki imajo uže rešeno in zavarovano svojo narodnost, odvrčajo druge, da bi se ne vredili v tem, kar spada k narodnosti. Taki hinavci pospešujejo rešitve z mečem in delajo ravno proti tendencijam mirovnihi kongresov.

V Srbiji, in sicer Vranji so otvorili sedaj 1 mesec trajajočo izložbo raznovrstnih domačih obrtnih izdelkov. Sosebno se odlikujejo raznovrstne tkanine zlasti iz tkalne šole (tkačke škole) iz Užice in Leskovca. Na izložbi vidiš izdelke svile in pliša od domačih sviloprejk; barve na svili so trajne, svetle in rezke. Gozdarski izdelki tudi mikajo. „Öbzor“ pravi, da lani niso Srbi omenjali hrvatske izložbe, letos pa Hrvati ne omenjajo srbske. To je zares velik križ med Srbi in Hrvati.

Slovaške otroke, od 3 let naprej, še nadalje jemljejo Madjari ter jih vozijo v madjarska sela, kjer jih tujčijo takoj doma in v šoli, zajedno zanemarjajo telesno in duševno. „Nar. Novine“ razkrivajo prav barbarska početja s temi otroci. Antropofili raznih narodnostij, ki tarnajo o zatiranju Židov na Ruskem, naj bi prišli na Slovaško in med Madjare; tu bi dobili primerne dela za svoja stremljenja. Slovanskim novinam pa bi bilo priporočati, da bi se bolj bavile s poročili „Nar. Novin“, ki izhajajo v Turč. Sv. Martinu na Ogerskem.

Nemški učenjak o Rusiji. Naznanili smo, da sta bila sedaj, meseca avgusta, dva shoda v Moskvi, antropologiški in arheologiški, potem zoologiški; obeh so se udeležili učenjaki civilizovane Evrope; o razstavah in vsem, kar je bilo združeno s shodoma, so se jako pohvalno izrazili učenjaki raznih narodov, in tudi Nemeč Virchov, katerega so jako častili.

Švicarski učenjak, Nemeč Kolman pa je rekel na zoologiškem vrtu v Moskvi to-le: „Ne vem, s kakimi besedami bi se zahvalil Moskvi in Rusom za to odkritosrečno sprejetje, katero so nam izkazali tukaj. Mislim, da morem to reči v imenu vseh členov kongresa. Radujem se, da se mi je posrečilo priti v to prekrasno originalno mesto, katero z jedno nogo stoji v Aziji, z drugo pa v Evropi. Slišal sem mnogo o Rusih; pravili so mi, da je to silen, močan narod. Dà, je, nedvombeno je; ali preveril sem se tudi o drugi stvari, da Rusija ni le silna z vojsko, temveč še mnogo silnejša s svojim duševnim orožjem, s svojo npravstveno stranjo, s svojim znanstvenim razvojem. Videl sem velik del evropskih vseučilišč, videl sem univerze angleške in nemške, ali nikjer nisem videl ničesar podobnega tem zavodom, kateri so pri Moskovski univerzi. Danes sem bil na klinikah: nikjer ni takih klinik, to trdim, to naj sliši vsakdo. Ali kar me je prehvapilo najbolj, to je, da klinike in mnogi univerzitetni inštituti so postavljeni z zasebnimi sredstvi Moskovskih prebivalcev, ki so žrtvovali na milijone. Močen je ta narod, v katerem preprosti občani žrtvujejo milijone, da bi povzdignili znanstvo. Na zdravje Moskvi, tej carski stolici!“

Na Bolgarskem v Plovdivu so 27. avgusta t. l. otvorili razstavo, katere so se udeležile tudi tuje firme. Karakteristično je, da „Fremdenblatt“ hvali to razstavo, v tem pa se veda tudi bolgarsko vlado; veseli se, da nosijo tudi Bolgari zapadno kulturo na vstok poleg tega, da jo donajajo tudi razni tuji življi. Isti list, ki je 8 dnij poprej hvalil prusko-nemško vlado, da se ni odločila za narodno nemško razstavo v Berolinu, povzdiguje bolgarsko vlado, da je izvršila kaj takega. Tudi oficijozni listi računijo na kratki spomin današnjega čitajočega občinstva.

Plovdiv ima ugodnejše gospodarsko položenje, nego Sredec ali Sofija, zato so priredili razstavo v prvem, ne pa glavnem mestu. Razstava je kmetijska in obrtna. seveda, ker je Bolgarska kmetijska, je tudi značaj razstavi bolj kmetijski. Razložena je v 25 večih in 31 manjših suh tah.

Austro-češki oddelek je v šolskem paviljonu lanske Praške razstave. Iz pridelkov je sosebno zastopana vrtna zelenjava, katero obdelujejo Bolgari mojsterski; obrtni izdelki pa pripadajo domači mali obrti in kažejo bolgarsko izvornost na več stranih, nego jo poznamo pri nas. Čehi imajo svoj oddelek ločen s češkim značajem; tudi princa Ferdinanda so Čehi pri otvorenju nagovorili češki, in on jim je odgovoril bolgarski. Ob tej priliki je on pohvalil češki oddelek, zatrdil, da ima mnogo praktičnega. Pri obedu, h kateremu so bili povabljeni češki razstavljalci, je rekel princ, da ume vse slovanske jezike, torej tudi češki. „Jaz sem dalje časa, dodal je, bival med dobrimi in vrlimi totranskimi Slovani in sem vedno rad poslušal njih jezik. V obče pa sem uže od otroških let sosebno sočustvoval s Slovani in vedno odobral njih

napore, da si ohranijo jezik in individualnost. Čebe sem vedno pošteval za ta narod, kateri koraka hrabro pred slovanskim svetom*. Potem je še rekel jednemu izložniku: „Recite le svojim rojakom, da ne samo čitim kakor slovanski knez, ampak da tudi delam tako. Bolgarska je slovanska dežela. Hočem da ovaruje svoj značaj da je nezavisna in srečna. Bolgarska zasluži to, potem ko je trpela stoletja*. V teh besedah, katere smo posneli iz poročila „Pol“, je izraženo načelo zapadnikov, ki zatrjujejo potrebo „samostalnosti“ balkanskih narodov, a je v njih vsaj doslednost, da se priznava analogna samostalnost tudi drugim slovanskim narodom. Kar se pa dostaje tega, da hoče princ Ferdinand ohraniti Bolgarski njen značaj, kažejo dela Stambulova vse kaj drugega. Različne verske propagande od zapada, donašanje zapadne kulture v uničenje slovanskih svojstev bolgarskega naroda, izpodmikanje ruskega jezika itd. ne dokazujejo o stremljenju, da bi narod bolgarski ohranil svoj značaj. Kolikor ga ne izgubi narod, ne bode zasluga sedanje vlade Stambulove, ampak drugih faktorjev, ki utegnejo dejstveno vplivati nato. Besede so povoljno lepe, kakor jih je izgovoril princ Ferdinand, ali Slovanom nedostaje vere v nje, ker se ne zlagajo z dejstvi vladnimi.

Gladstone. kakor poroča „Corriere di Napoli“, izrekel se je lani proti trozvezi in svetuje Italiji, da bi izstopila iz nje. Ker je Gladstone dosleden, velja to njegovo mišljenje tudi sedaj, ko je na čelu liberalnemu ministerstvu.

Književnost.

Pamiatka na štiridesat'ročie literárnej činnosti Franka Vitáz. Sasinka, knaza katoličkého. V Ružemberku 1892. Obseza na 53 straneh 8° „Prvotiny spisovateljskej práce Fr. V. Sasinka“, t. j. basen tiskano 4. sept. 1852 v „Cyrillu a Methodovi“, oslavne stike k dnevu 4. sept. 1892. od Smolickega, slavnostni uvod od Š. M., obširni avtentiški životopis od Fr. Richarda Oswalda in anekdote iz življenja jubilarntovega. Sasinek spada k narodnim dejateljem slovaškega naroda stare korenine, največje zasluge si je pridobil za vse Slovanstvo z raziskovanjem obče in specijalnih zgodovin slovanskih narodov, v različnih in obilih spisih razkril je mnogo zgodovinskih iztočnikov, popravil mnogo mislij in nazorov, izpodmaknil mnogokako hipotezo, zavrnil zlasti Slovanom neprijazne in zgodovino preobračajoče in kvareče historike ter postavil mnogo kamnov v zidovje pravega zgodovinskega raziskovanja. Za poslednjih let je priobčil mnogo gradiva, važnega za vse Slovane, tudi v Dunajskem „Parlamentarju“, drugače pa je spisal največ knjig na slovaškem in češkem

jeziku. Starček, rojen 11. dec. 1820. v Skalici, deluje nepretržno na svojem polju svojemu slovaškemu narodu v čast in Slovanstvu na korist Slovaški narod slavil je sedaj 40letnico njegovega literarnega delovanja in v ta namen priobčil posebno spomenico, zgorej omenjeno knjižico. Odslej bo de ta slavni pisatelj naših karpatskih Slovencev bival stalno med njimi; vse mu želi še dolgega in ugodnega življenja, katero je posvetil Slovanstvu. Srečno in radostno kličemo mu tudi mi: vitaj!

Ottova Laciná knihovna národní je završila s 33. snopičem Pavla Albieriga vojaške novele in pričinja v tem snopiču francoski prevod Henrika Hrenille-a „Postupnich“. Snopič stoji 10 kr., 13 snopičev pa 1 gld. 30 kr. in se dobivajo po knjigarnah ali pri založniku: I. Otto v Pragi (na Karlově nam. 34 n.) Prvi snopič pošilja se brezplačno na ogled.

„*Světém slovanským*“, kakor smo uže poročali, zove se literarno podjetje L. Kube, ki v prvem delu opisuje Črnogoro. Izšel je sedaj 4. in 5. snopič v novi založbi. Tudi 5. snopič ima več izvornih ilustracij. III. poglavje obseza: Nahiji Rijeckou a Lješanskou, IV. poglavje opisuje Podgorico (mesto in ljudstvo, češko „Besedo“ v Podgorici, črnogorsko kapelo, „Moji beneficijanti“, „Pesni podgoriške itd.“). Kuba je sam prepotoval Črnogoro, videl je sam, kar popisuje, in je tudi sam fotografski posnel slike za ilustracije. Sedaj je delo prevzel in založil knjigar Ed. Beaufort v Pragi, (Jungmannova trída č. 34. n). Snopič stoji s poštino 32 kr., 12 snopičev pa 3 gld. 60 kr.

Столица Петроградъ. Путеводитель по столицѣ и главнѣйшія адресныя свѣдѣнія, съ приложеніемъ плана столицы. 3. изданіе. Dobiva se za 26 kop. pri K. I Herucu v Petrogradu (Невскій, 74). Ta „putovoditelj“ je praktičen tudi za take, kateri nimajo prilike, da bi si sami ogledali Petrograd; kajti v njem nahajaš adrese knjigarjev, učnih in drugih društev itd. Poleg tega zanimajo tudi zgodovinske in topografske črtice Petrograda.

Српски Рижечник. Истумачен њемачкијем и латинскијем рижечима. Скупио га и на свијет издао Вук Стеф. Караџић. Треће издање — државно. У Београду. 1892. Цијена динара 4.50,

Споменик ХVІІІ. Хаџи калфа или Батиб-ефендија, турски географ ХVІІ. вијека, о балканском полуострову, С помоћним билешкама приложио Ст. Новаковић. У Београду. 1892. Izdala kraljevska srbiska akademija. Novaković govori najpreje o turškem zgodovinarju in zemljepiscu, potem opisuje Rumelijo in Bosno, h kateri je tedaj pripadala tudi Dalmacija, razdeljena na 2 sandžaka: Klis in Krko. Dolnji del Dalmacije pripada sandžaku hercegovskemu.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44